

פ. היילפערין און מ. וויינרייך

פראקטישע גראמאטיק
פון דער יידישער שפראך

ערשטער טייל

ווילנע - 1928 - ווארשע

ווילנער פארלאג פון ב. קלעצקין

Old Call #: 70086

Barcode/EAN: 9780657146580

V1

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 14658

PRAKTISCHE GRAMATIK FUN DER YIDISHER SHPRAKH V. 1

F. Halperin

*Permanent preservation of this book was made possible
by Joan Davis Levin
In memory of my parents,
Abram D. and Esther P. Davis, who loved Yiddish.*

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation

Max Palevsky

Robert Price

Righteous Persons Foundation

Lief D. Rosenblatt

Sarah and Ben Torchinsky

Harry and Jeanette Weinberg Foundation

AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE

National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x101, or by email at cmadsen@bikher.org.

פ. היילפערין און מ. וויינרייך

**פראקטישע גראמאטיק
פון דער יידישער שפראך**

ערשטער טייל

ווילנע — 1928 — ווארשע

ווילנער פארלאג פון ב. קלעצקין

F. Hajlperin i dr. M. Weinreich
Gramatyka praktyczna języka
żydowskiego. Część pierwsza
F. Hajlperin and dr. M. Weinreich
A Practical Grammar
of Yiddish, First Part
Printed in Poland

I. ז א ז

1

געדאנק.

די קינדער שלאָפן נאָך
ווינט אַ באַבעצע אין וואַלד
פערד ביכל מאָרגן מינטער
איך בין שוין איצט אַ גוט קינד
רויך פערדער מישל שפיגל איבער
קליינע פייגל שרעק איך ניט
קליינע קינדער וועק איך ניט
הויז אין נאָך ביי זעלמן מאַמע
זומער קאַפעליוש פיש הערינג.

לייען איבער די שורות, וואָס מען פאַרשטייט פון זיי יאָ
אַ געדאַנק.

לייען איבער די שורות, וואָס גיבן ניט קיין געדאַנק.
וויפיל שורות זינען דאָ פאַראַן מיט אַ געדאַנק?
וויפיל שורות זינען דאָ פאַראַן אָן אַ געדאַנק?

עטלעכע ווערטער, וואָס גיבן צוזאַמען אַ געדאַנק,
רופן זיך ז א ז.

1. טראַכט צו צוויי שורות ווערטער, וואָס גיבן ניט
קיין געדאַנק.
2. טראַכט צו עטלעכע שורות ווערטער, וואָס גיבן צו-
זאַמען אַ געדאַנק.

בערל שרייבט א דערציילונג.

בערלען האָט זיך פאַרגלוסט צונויפצושטעלן אַ דער-
 ציילונג. ער האָט אָנגעהויבן צומראַכטן אַ נאָמען. בײַ אים
 איז גאָרנישט אַרויסגעקומען. האָט ער דורכן פענצמער
 אַ קראָ דערזען. בערל האָט באַשלאָסן וועגן דער קראָ
 טאַקע צו שרײַבן. ער האָט שוין אײַנגעטונקט די פעדער.
 פלוצלינג איז די קראָ אַוועקגעפלוין. בערל איז ברוגז
 געוואָרן. ער האָט געזאָגט:

— און איך וועל פאַרט אָנשרײַבן!

און ער האָט גענומען שרײַבן אַ דערציילונג אָן אַ נאָמען.

לייען איבער דעם ערשטן זאַץ ביון פינטל.

צי קען מען זיך אָפּשטעלן נאָך די ווערטער: בערלען האָט?

און נאָך: בערלען האָט זיך?

און נאָך: בערלען האָט זיך פאַרגלוסט?

און נאָך: בערלען האָט זיך פאַרגלוסט צונויפ-
 צושטעלן אַ דערציילונג?

וועלכע פון די 4 רייען ווערטער ניט אַ פאַרענדיקטן גע-
 דאַנק, וואָס מען קען אים פאַרשטיין?

לייען איבער אין דער דערציילונג דעם צווייטן זאַץ און

שטעל זיך אָפּ וווּ מען דאַרף.

הער זיך צו, וווּ לאָזט אַראָפּ דעם קול לייענענדיק — אינמיטן

צי סוף זאַץ?

קוק זיך צו, וואָס פאַר אַ צייכן ס'שטייט דאָרט, וווּ דער

קול לאָזט זיך אַראָפּ און מען דאַרף זיך אָפּשטעלן.

צום סוף פון אַ פאַרענדיקטן זאַץ, וווּ דער קול לאָזט זיך
 אַראָפּ און מען דאַרף זיך אָפּשטעלן, שרײַבט מען אַ פינטל.

אַט וואָס בערל האָט אָנגעשריבן:

אונזער קלאס איז זייער א קליינער.
 ער האָט אינגאנצן צוויי פֿענצטער. אין
 ווינקל שטייט אן אויוון. ניט ווייט פֿון אויוון
 שטייט צער טאָול. אויף די ווענט הענגען
 בילדער. אלע קינדער זיצן און לערנען.
 אָפֿטמאָל ווילט זיך זיך ניט לערנען. אק
 ווילט העסער מאַלן מענטשעלעך. ניט א
 לעמאָל קומען ביי זיך זי מענטשעלעך
 גוט ארויס. איך וועל אמאָל אויסוואקסן
 א גרויסער. צעמאָלט וועל איך זיין א
 סטאַליער.

צייל איבער, וויפיל מאָל מען דאַרף זיך אָפֿשטעלן ליינענע-
 דיק בערלס דערציילונג.
 קוק דורך, צי האָט בערל גוט אויסגעשטעלט די פינטלעך.
 3. שרעב איבער בערלס דערציילונג אין דיין העפט.
 4. שרעב אַליין אן א דערציילונג און שטעל אויס די
 פינטלעך ווו מען דאַרף.

צאס מײן=מײזעלע .

א ראָבא איז געפֿלויגן איבערן טײַך
ער האָט געטראָגן א מײזעלע אין מויל
א מענטש איז געקאנגען פֿאַרביײַ צער
מענטש האָט א וואָרף געטאָן א שטײן
אויפֿן ראָבא צער ראָבא האָט צאס מײ =
זעלע אָפּגעלאָזן צאס מײזעלע איז אַרײַ=
געפֿאַן אין טײַך צער מענטש האָט עס
אַרויסגענומען און געבראַכט אַהײַם צער
מענטש האָט נײַט געהאַט קײן קײַנצער
איז בײַ אים פֿון צעם מײזעלע געוואָרן
א מײזעלע

לייען איבער די דערציילונג אָפּשטעלנדיק ויך און אַרצפֿלאַונ=
דיק דעם קול צום סוף פֿון יעדן זאַץ.

וואָס האָט דיר געשטערט גלייך צו לייענען ווי ס'באָדאַרף
צו זיין?

5. שרײַב איבער און שטעל אױס פּינטלעך בײַ די
אַפּשטעלן.

5

בײַ דער וויג.

דאָס וויגעלע וויגט זיך דאָס לעמפעלע ברענט
די באַבעניו זיצט איבער מיר אָנגעבויגן
איך זע אירע קליינינקע דאַרינקע הענט
איך קוק אין די אלטינקע אויגן
דאָס וויגעלע וויגט זיך אַהין און אַהער
אַ זאָק שמדיקט די באַבע זי לאָזט שטיל אַ טרער

צי איז דיר געווען גרינג איבערצוליענען דאָס ליד?
פאַרוואָס איז עס געווען שווער?

שטעל אױס די פּינטלעך וווּ מען שטעלט זיך אָפּ און מען
לאָזט אַראָפּ דעם קול, דאָס הייסט צום סוף פון יעדן זאַץ.

6. שרײַב איבער דאָס ליד אַױו, אַז יעדער נײַער זאַץ
זאָל זיך אָנהייבן פון אַ נײַער שורה.

פֿרױ=יאָר .

ס'איז אַנגעקומען דער פֿרױ=יאָר צי
 זין האָט גענומען ווארעמען דער שניי
 איז זעגאנגען צווישן צי פֿאראיאָריקע
 גרעזער האָבן זיך באוויזן פֿרישע
 גרעזעלעך צי קנאספּן אויף צי היימער
 האָבן זיך געעפֿנט עס זיינען פֿון זיי
 ארויסגעקראַכן יונגיקע האַטעלעך צי
 בין האָט זיך אויפֿגעכאַפֿט פֿון איר
 ווינטערציקן שאַפֿל צי באַשען זיינען גע=
 קומען צו פֿליען קינדער ווילן שוין מער אין
 שאַב ניט זיצן אין דרויסן איז פֿרױלע=
 כער

7. שרטיב איבער די דערציילונג און פאצייכן ריכטיק די ערטער, ווו דער קול לאָזט זיך אַראָפּ און מען שמעלט אַ פינטל.

8. באַשריב, ווי אַזוי דו ביסט געגאַנגען אויף אַ שפּאַ-ציר אין פעלד, צי אין וואַלד, צי אין שטאַטנאַרטן.

7

אַ שפּאַציר אין וואַלד.

הינט זינען מיר געגאַנגען שפּאַצירן אין וואַלד דער וואַלד איז געווען אַן אומעטיקער פון די ביימער פאַלן אַראָפּ די בלעטער די געבליבענע בלעטער אויף די ביי-מער זינען געלע די פייגעלעך זינען אַוועקגעפלוין מיר האָבן אָנגעקליבן געלע בלעטער מיר האָבן פון זיי גע-פלאַכטן קרענץ מיט די קרענץ וועלן מיר אויספוצן אונ-דער קלאַס די שענערע בלעטער האָבן מיר געבראַכט אין שול מיר וועלן זיי פאַרטריקענען

שמעל אויס די פינטלעך ווו מען דאַרף.

לייען איבער די ערשמע צוויי זאַצן און הער זיך צו, ווי אַזוי רעדט זיך אַרויס דאָס וואָרט וואַלד אין ערשטן זאַץ און ווי אַזוי אין צווייטן. צי רעדט זיך דאָס וואָרט אַרויס אין ביי-דע זאַצן מיט דעם זעלבן קול (מיט דעם זעלבן טאָן)? אין זעלבן זאַץ רעדט זיך אַרויס דאָס וואָרט וואַלד שטאַרקער?

לייען איבער דעם דריטן און דעם פערטן זאץ. אין וועלכן
פון זיי רעדט מען ארויס שטארקער דאָס וואָרט ביי מער?
ארבעט. 9. שטרנך אונטער אין יעדן זאץ דאָס שטאַרקסטע
וואָרט.

8

פראגעס און ענטפערס.

הינט האָבן מיר שפאצירט אין וואַלד.

- 1) ווען האָבן מיר שפאצירט אין וואַלד? הינט האָבן
מיר שפאצירט אין וואַלד.
 - 2) ווער האָט הינט שפאצירט אין וואַלד? הינט האָבן
מיר שפאצירט אין וואַלד.
 - 3) וואָס האָבן מיר הינט געטאָן אין וואַלד?
הינט האָבן מיר שפאצירט אין וואַלד.
 - 4) וווּ האָבן מיר הינט שפאצירט? הינט האָבן מיר
שפאצירט אין וואַלד.
- לייען איבער די פיר ענטפערס און ווייז אָן אין יעדן פאַל
דאָס שטאַרקסטע וואָרט.
ווי אזוי האָסטו געקענט אויף פאַרשיידענע פראַגעס ענטפערן
מיט די ועלביקע ווערטער?

פון דעם, צי מיר ריידן אַרויס איינס פון די ווערטער
פון זאץ שטאַרקער, הענגט אָפּ דער באַטייט פון דעם
זאץ. אַרויסריידן שטאַרקער איינס פון די ווערטער הייסט
שטעלן דעם טראָפּ (טאָן) אויף דעם וואָרט. ווען
מיר שטעלן דעם טראָפּ גיט אויף דעם געהעריקן וואָרט,
איז דער געדאַנק פון דעם זאץ גיט גוט פאַרשטענדלעך.

יזל זאס לערניינגל.

ב"י הערל-לייב זעם שמיז איז גע=
 ווען א לערניינגל. זאס לערניינגל האט
 מען גערופֿן יזל. יזל איז פֿון באגינען
 ביז זונאונטער גאנג געשטאנען מיטן
 באלעבאס ב"י זער ארבעט. יזל האט
 געצויגן זאס הענטל פֿון בלאגיאק.
 זער בלאגיאק האט געבלאזן אויף זי
 קויטן. זאס פֿיער איז געוואָרן גרויס.
 זער פֿון האט זאס איינ זיק אַנגע=
 גליט. זעמאלט האט הערל-לייב גענא=
 מען זאס איינן אויף זער קאָוואַדלע.
 ער האט זאס איינן געקערט מיט זער
 זוואַנג. יזל האט אויף זעם געשלאָגן
 מיטן גרויסן האַמער.

לייען איבער די דערציילונג און שטעל אין יעדן זאך דעם
געהעריקן טראָפּ.
ניב אַכטונג וויפיל ווערטער מיט אַ טראָפּ (באַטאַנטע
ווערטער) זינען פאַראַן אין יעדן זאך.

געוויינלעך האָט אַ זאך נאָר איין באַטאַנט וואָרט.

אַרבעט. 10. שרײַב איבער די דערציילונג אין העפט און שטרײַך
אונטער די באַטאַנטע ווערטער.

10

פראגעס און ענטפערס.

בײַ בערל = לייבן איז געווען אַ לערניונגל.

- 1) בײַ וועמען איז געווען אַ לערניונגל? בײַ בערל =
לייבן איז געווען אַ לערניונגל.
- 2) ווער איז געווען בײַ בערל = לייבן? אַ לערניונגל
איז געווען בײַ בערל = לייבן.

דאָס לערניונגל האָט מען גערופן יודל.

- 1) וועמען האָט מען גערופן יודל? דאָס לערנ =
יונגל האָט מען גערופן יודל.
- 2) ווי אזוי האָט מען גערופן דאָס לערניונגל? יודל
האָט מען גערופן דאָס לערניונגל.
באַמערק אין דעם ערשטן בײַשפּיל דעם קדר פון די ווער =
טער אין ביידע ענטפערס. באַטראַכט דאָס זעלביקע אין די ענט =
פערס פון דעם צווייטן בײַשפּיל.

צוזאַמען מיט דעם טראָפּ בײַט זיך אָפּטמאַל אויך
דער קדר פון די ווערטער אין זאך.

11

ד י מ א מ ע.

אין פענצטער איז נאָך פינצטער
עס שלאָפן נאָך די קינדער
און זי — זי גייט שוין שמילערהייט
זי ברענגט שוין פרישע מילך און ברויט
פאר די קליינע קינדער

אינאָונט היט דער זייגער
עס שלאָפן שוין די קינדער
און זי — זי ויצט זיך שמילערהייט
זי ויצט און העמדלעך ווייסע נייט
פאר די קליינע קינדער

11. שטעל אויס פינטלעך וווּ מען דארף.
12. שטרנך אונטער די באַטאָנטע ווערטער אין די זאַצן.

12

פ ר א ג ע ס.

זי ברענגט שוין מילך און ברויט פאר די קליינע
קינדער.

- (1) ווער ברענגט שוין מילך און ברויט פאר די קליינע
קינדער?
- (2) וואָס טוט זי שוין?
- (3) וואָס ברענגט זי שוין?
- (4) פאר וועמען ברענגט זי שוין מילך און ברויט?

ארבעט. 13. ענטפער אין דעם העפט אויף אלע פראגעס. דאס באטאָנעט וואָרט פון ענטפער דאָרף מען אונטער-שטרעכן. אויף די פראגעס 3 און 4 ענטפער אויך אזוי, אז עס זאל זיך צוזאמען מיטן טאָן ביטן דער פֿרד פון די ווערטער אין זאץ.

13

פרעגזאץ און אויסרופזאץ.

III	II	I
פארוואָס שטייטו ניט אויף?	שטיי שוין אויף!	ער שטייט אויף.
ציוועסטו מיר שוין הינט ברענגען דאָס בוך?	ברענג מיר שוין אַפּ דאָס בוך!	איך האָב דיר גע- פראכט דאָס בוך.
וויפיל איז איצט דער זייגער?	אַך, ס'איז שוין דרבי דער זייגער!	עס איז דרבי דער זייגער.
וועלכער טאָן איז געווען אַ שלעכטער?	נו-נו, איז דאָס געווען אַ טאָג!	געווען הינט אַ שלעכטער טאָג.
אַפּשר זאל איך קומען אהער?	קום אהער!	איך קום שוין.
צוליב וואָס זינען זיי אוועקגעפאָרן?	אַ שאַד, זיי זינען שוין אוועקגעפאָרן!	זיי זינען אוועק- געפאָרן.

הער זיך גוט צו, ווי אזוי מען שטעלט דעם קול (די אינג-טאָנאָציע) בני די זאצן פון דעם I, דעם II און דעם III כלופיק, מיט וואָס פאָר אַ קול רעדסטו אַרויס די זאצן פון דעם II כלופיק?
וואָס פאָר אַ צייכנס שטייען נאָך די זאצן פון דעם II כלופיק?

מיט וואָס פאַר אַ קול רערסטו אַרויס די זאַצן פון דעם III
סלופיק?
וואָס פאַר אַ צייכנס שטייען נאָך די זאַצן פון דעם III סלופיק?

דער זאַץ, וואָס דריקט אויס אַ פראַגע, רופט זיך
פּרעגזאַץ. ער שרײַבט זיך מיט אַ פּרעגצײכן. דער
זאַץ, וואָס דריקט אויס אַן אויסגעשרײַ אָדער אַ רוף, הייסט
אויסרופזאַץ. ער שרײַבט זיך מיט אַן אויסרופצײכן.

14

אַ פּאָלקסלידעלע.

פּייגעלע, פּייגעלע!

פּי פּי פּי.

וווּ איז דײַן טאַטע?

ניטאָ הי.

ווען וועט ער קומען?

מאָרגן פּרי.

וואָס וועט ער דיר ברענגען?

אַ גלעזעלע ביר.

וווּ וועט ער עס שמעלן?

דינטער דער טיר.

ווער וועט טרינקען?

איך מיט דיר.

אַרבעט. 14. שרײַב איבער דאָס נאַנצע און שטרײַך אונטער די
פּרעגזאַצן.

ר ע ט ע נ י ש ן .

- (1) וואָס איז העכער פאר אַ הויז
וואָס איז פלינקער פאר אַ מויז
 - (2) וואָסער וואָסער איז אָן אַ זאמד
וואָסער מלך איז אָן אַ לאנד
 - (3) ווער גייט און שטייט הענגענדיק
 - (4) ווער גייט זומער אינגעדעקט און ווינטער נאָקט
לייען איבער די זאצן מיט דעם געהעריקן קול און שטעל
ווי מען דארף די פֿענצייכנס.
- ארבעט. 15. שרעב אַרעין די רעטענישן מיט די פרענצייכנס אין
העפט. באַשייד די רעטענישן און פאַרשריב זייער
באַשייד.

אויפן פראָסט.

די יונגלעך האָבן זיך אַרויסקגעשאָטן פון שול.
סאַרע פראָסט! סאַרע זון! סאַרע מחיה!
און מען האָט זיך גענומען יאָגן נאָך אַ שליטן. דער-
יאָגט און אויסגעזעצט זיך איינער לעבן אַנדערן ווי פייגע-
לעך אויפן דאָך. גלאַנצן מיט די אייגעלעך אַרום זיך.
פלוצלינג האָט זיך דער באַלעבאָס פונעם שליטן
אויפגעכאַפט. ער איז געווען אַנטדרעמלט געוואָרן.

— אַ, איר צווינע און צווינע! — האָט ער גענו-
מען שרײַען. — אָט וועל איך אײַך! צוועק, קונדייסים!
די חברה פון שליטן — האָפּ! און געמאַכט פּים!
— היי, קינדער! מיט שני פאַרוואַרפט אים!
אין איין קגע האָבן זיי פאַרשאַטן אי דעם שליטן,
אי דעם שמײַסער, אי דאָס פּערד.

לייען איבער די דערציילונג מיטן געהעריקן קול און דער-
קלער, פאַרוואַס עס שטייען דאָ אויסרופצייכנס.

צופּעט. 16. שרײַב אויס די אויסרופצייכנס אין העפּט.

17. לייען איבער מיטן געהעריקן קול דאָס ליד:

פּאָל י ד ע ר פּאָ פּו ג י.

היי, דו גרינער פּאַפּוגי

מיטן שנאָבל ווי אַ שופּר!

זאָג! וואָס שרײַסטו אײַ און אײַ

גאַנצע טעג אָן אויפהער?

פינטלט פּאָלי מיטן אייגל,

שרײַט און פינטלט מיטן אייגל:

פּאָלי וויל אַ בייגל!

18. שרײַב איבער דאָס ליד צו ויך אין העפּט.

פֿײַגל פֿלײַסן.

נעכטן האָבן מיר געשפּילט אין הויז.

האַט עמעצער אויסגעשריטן:

- פֿײַגל פֿלײַסן

- טאַקע, טאַקע. פֿײַגל פֿלײַסן

- וווּ וווּ.

- אָן, צאָרטן אינצער הייך

מיר אלע האָבן טאַקע צערזען א

סב, אַ סב פֿײַגל אינצער הייך: פֿריער

איז געפֿלויגן איינער, הינטער אים -

זוויי, צערנאָק צוויי און צערנאָק

נסזר אלץ מער.

- צער ערשטער פֿויגל איז עס זיי =

ער לערער - האָט חנה געפֿרעגט.

זי קינצער האָבן גענומען לאַבן און

שרײַען:

- זי פֿייער אַרבעטן זיך נישט

- זי פֿייער האָבן קיין אַרבעט נישט

זעראַוײַל איז אַרויס זער אַרבעט.

- פֿונדאָנען קומען זי פֿייער -

האַבן מיר אים געפֿרעגט - און וואָס

פֿאַר פֿייער זײַנען עס

זער אַרבעט האָט אונז געזאָגט:

- קומט אַין קלאַס אַרײַן, וועל איך

אײך זענען זײַלן.

רבעט. 19. שרײַב איבער דאָס נאַנצע.

20. שטעל אים די פרענצייכנס און די אויסרופצייכנס

ווי עס פֿאַרערט זיך.

21. שטרײַך אינטער די פרענוצן און די אויסרופצוואַצן.

II. וואָרט

18

א שמועס פונדערווייטנס.

אימעלע!

וואָס?

ווי ביכטו?

דאָ!

וואָס טוסטו?

איך לייען אַ בוך.

קום אַהער!

איך לייג נאָר צוועק דאָס בוך און לויף שוין צו דיר.

צייל אויס, וויפיל ווערטער זינען פאַראַן אין יעדן זאַץ.

די צאָל ווערטער אין זאַץ איז ניט באַגרענעצט.

אַרבעט. 22. שרעב אָן צוויי זאַצן צו 1 וואָרט און דריי זאַצן
צו 2 ווערטער אין יעדערן.

23. שרעב אָן צוויי זאַצן צו 3 ווערטער, צוויי זאַצן
צו 4 ווערטער, איין זאַץ פון 5 ווערטער.

אין מיין פעטערס גאָרטן.

ביי מיין פעטער אין פרוכטגאָרטן וואַקסן עפל-
 ביימער, באַרנביימער, קאָרשנביימער, פלוימענביימער און
 אנדערע פרוכטביימער. פּרילינגצייט איז דער גאַנצער
 גאָרטן באַשאַטן מיט ראָזלעך בליעכץ, און האַרבסטצייט
 שמעקט ער מיט דעם ריח פון פאַרטיקע עפל און באַרן.
 אין די זומערטעג פילט מען ניט אין דעם בלעטערשאַטן
 די היץ פון דער זון. ס'איז דעמאָלט גוט דאָרט צו ליגן,
 הערן ווי די פייגל פיפטשען און זען, ווי די זומער-
 פייגעלעך פלאַטערן אינדערלופטן.

ארבעט. 24. שרייב אויס און שטרעך אונטער די ווערטער,
 וואָס באַשטייען פון צוויי, למשל: פרוכטגאָרטן,
 עפּלביימער

25. שרייב אָן דערקלערונגען צו די אונטערנעשטראַכענע
 ווערטער לויט דעם ביישפּיל:

פרוכטגאָרטן — אַ גאָרטן, וואָס אין אים וואַקסן פרוכט.

26. שטעל צוזאַמען איין וואָרט פון די נעגעבענע עטלעכע
 לויט דעם ביישפּיל:

צימער פאַר קינדער =	צימט פון ווינטער = ווינטערצימט.
צימער.	אַ צימער פאַר די לערער =
ברויט פון קאַרן =	אַ נעסט פון פויגל =
עסענץ פון עסיק =	אַ טיש, וואָס מען שרייבט אויף =
קאַרב פאַר פאַפיר =	אים =
אַ שטיין פון אַ מיל =	אַ מעסער, וואָס מען האַקט מיט =
	אים =

ווערטער, וואָס באַשטייען פון עטלעכע, רופן זיך צו-
נויפגעשטעלטע.
א צונויפגעשטעלט וואָרט רעכנט זיך ניט פאַר צוויי,
נאָר פאַר איין וואָרט. די טיילן פון צונויפגעשטעלטן וואָרט
טיילן זיך ניט אָפּ מיט קיין בלייז.

20

- 1) ס'איז דער האַרבסט געקומען.
- 2) ס'קינד איז נעבעך קראַנק.
- 3) כ'האַב מענטשעלעך, פאַיצענעך, וואָס ברעכן
זיך און שפּרינגען.
- 4) מ'האַט מיטאַמאָל פאַרגעסן די נויט.

צייל איבער, וויפיל ווערטער זינען אין דעם זאַץ נומער 1:
ס'איז, דער, האַרבסט, געקומען. ווי אזוי קען מען זאָגן אַנדערש
אַנשטאַט ס'איז? טאָ פון וויפיל ווערטער איז צונויפגעשטעלט
ס'איז? פון וועלכע צוויי? צי רערט זיך אַרויס דאָס ערשטע
וואָרט אינאַנצן?

וויפיל ווערטער זינען אין דעם זאַץ נומער 2? פון וועלכע
ווערטער איז צונויפגעשטעלט ס'קינד? וויפיל ווערטער זינען
אין דעם זאַץ נומער 3? און וויפיל אין דעם זאַץ נומער 4?
וואָסער וואָרט איז צונויפגעשטעלט פון צוויי אין דעם זאַץ
נומער 3? אין דעם זאַץ נומער 4?

וואָסער וואָרט איז געקירצט אין דעם זאַץ נומער 3? וואָסער
וואָרט איז געקירצט אין דעם זאַץ נומער 4? וועלכע געקירצטע
ווערטער האָבן מיר אין די 4 ביישפּילן?

די ווערטער דאָס, עס, איך, מען ווערן אָפט-
 מאָל געקירצט און צוגעשטעלט צום אָנהייב פון דעם
 צווייטן וואָרט. דעמאָלט קומט נאָך זיי אַ שטריכעלע פון
 אויבן. דאָס שטריכעלע רופט מען אַ פּאַסטראַך.
 דאָס געקירצטע וואָרט רעכנט זיך פאַר אַ טייל פון
 דעם צווייטן וואָרט, צו וועלכן ס'איז צוגעשטעלט; דאָס
 געקירצטע צוזאַמען מיטן צווייטן רעכענען זיך פאַר איין
 וואָרט.

21

געקירצטע ווערטער.

ארבעט. 27. קירץ די געגעבענע ווערטער לויט דעם אָנגעווי-
 זענעם ביישפּיל:

עס רעגנט = ס'רעגנט	איך וויל = כ'וויל.
עס בליצט =	איך גיי =
עס איז =	איך נעם =
עס שמעקט =	איך טו =
עס רוישט =	איך שרייב =
עס נעמט =	איך עס =

מען גייט = מיניט	28. דאָס קינד = ס'קינד
מען זעט =	דאָס טישעלע =
מען הערט =	דאָס מעסערל =
מען כאַפט =	דאָס לעפעלע =
מען שטעלט =	דאָס בעטעלע =
מען נעמט =	דאָס יונגעלע =

29. פארקירדן אין די גענעבענע זאצן די אונטערגע-
שטראכענע ווערטער.

איך בין גארניש אזא צדיק, איך זאל נישט עסן
קיין פלייש. איך ברעקיר נישט מיט א פישעלע אויך.
עס ריפעט דער ווינט מיטן טויער. עס שלאגט אין
דער נאכט פון א פענצטער א פריילעכע שיין. מען האט
אים גערופן צינגל. איך בין שוין גראָ און אלט געוואָרן.
ליוסי! עס וויינט דוין שיינע ליצלקע! מען איז געפאלן
אויף אַ שכל! עס וועלן בוים און בלום. עס האט
דער פעטער איצי אויסגעלערנט שניידעריי. דאָס לאַשיקל
איז אויסגעוואַקסן און געוואָרן אַ פערד.

22

ווינטער אָוונט.

ווינטער. אָוונט. שטיל און רויק
איז אין אונדזער הויז.
ביי דעם אויוון זיצט די באַבע,
האלט מיך אויף איר שוים.

מיט אַן אומעטיקן שמייכל
קוקט זי אויף דער פלאַם
און דערציילט מיר, ווי אַ פויגל
האט געלעבט ביים ים.

ווינטער. ווינט — טער.

ניב אַ קוק, ווי אַווי דאָס וואָרט ווינטער איז אָנגע-
שריבן דאָס ערשטע און דאָס צווייטע מאָל. באַמערק, וויפיל מאָל
דו אָטעמסט אויס די לופט ביים וואָרט ווינטער. דאָס וואָרט
ווינטער טיילט זיך אין צוויי טיילן.

לייען איבער אויפן זעלביקן שטיינער, טיילנווייז, דאָס וואָרט
אומעטיק: או — מע — טיק. דאָ האָסטו דרבי טיילן.

לייען איבער דאָס גאַנצע ליר, און יעדער מאָל, ווען עס
הייבט זיך אָן אַ נײַער טייל, גיב אַ קלאַפּ מיטן פינגער אויפן טיש.
אַרבעט. 30. שרײַב איבער דאָס ליר צו זיך אין העפט, און
דאָרט, וווּ דו האָסט בניס לייענען אַ קלאַפּ געשאָן
מיטן פינגער, שמעל אַרײַן אַ פּאַסיקל. ביישפּיל:

וויג-טער, אָ-וונט. שטיל און רז-זק
איז אין אונ-דער הויז.

באַמערק, אַז די ווערטער ווינטער, אָוונט לאָזן
זיך פּרײַ אַרויסריידן טיילנווייז: וויג-טער. אָ-וונט. די נוער-
טער שטיל, און, אין לאָזן זיך ניט פּרײַ אַרויסריידן
טיילנווייז.

דער טייל פון וואָרט, וואָס לאָזט זיך פּרײַ אַרויס.
ריידן באַזונדער, רופט זיך טראַף

23

ט ר אַ ף.

אַרבעט. 31. צעטייל די ווערטער אויף טראַפּן:

טאָ — טע	שרײַ — ען	ת — דר	נע — בן	לע — פל
מא — מע	לײ — ען	תל — מיד	זו — כן	בי — כל
לערער	מאַנט — לען	פּנים	לויפן	טישל
פּעדער	געהאַט	מלך	צאַפּן	בענקל
אַרבעט	נאַטור	שׁמחה	שרײַבן	הענטל
טינטער	קומען	פּסח	רײַסן	פיסל
מעקער	האַנדלען	סוכות	כאַפּן	הינטל

צו וויפּיל טראַפּן האָבן די נענעבענע ווערטער?

דערמאָן זיך פינף ווערטער, וואָס לאָזן זיך נישט טיילן
אויף קיין טראָפּן. צו וויפיל טראָפּן האָבן אַזעלכע ווערטער?

דאָס וואָרט, וואָס באַשטייט פון איין טראָפּ, רופט
זיך איינטראַפיק וואָרט.
דאָס וואָרט, וואָס באַשטייט פון צוויי טראָפּן, רופט
זיך צווייטראַפיק וואָרט.

24

ט ר אַ פּ.

גענוג שוין געהוילעט, גענוג שוין געשטימט!
זעט, ווי דער שווייס פון די פֿנימער טריפּט,
זעט, ווי צעפּאַליעט איר זיט און צעפּלאַצמט,
הענט נישט געוואַשן און האָר נישט געקאַמט.

32. טרייב איבער די פיר שורות און שטרעך אונטער
מיט איין פּאַסיקל די איינטראַפיקע ווערטער, מיט
צוויי פּאַסיקלעך די צווייטראַפיקע ווערטער.
33. צייל איבער, וויפיל טראָפּן האָבן די ווערטער:
געהוילעט, פֿנימער, צעפּאַליעט, געוואַשן?

דאָס וואָרט, וואָס באַשטייט פון דריי טראָפּן, רופט
זיך דרייטראַפיק וואָרט.

באַטראַכט זיך, צי זיינען פאַראַן אויך פירטראַפיקע
ווערטער? פינפטראַפיקע ווערטער?

זוכעטל פאַר די וואָס קענען זיך נישט דערמאָנען:
אומטויקער, איבערגעפירטער, אויסגעשטערנטער, קאַפּאַסקעלע, קאַמיוועלקע,
אונטערגעשפּאַרטער, איבערגעשריבענער, אויסגעוואַשענער.

א ק צ ע נ ט.

נעם דאָס וואָרט שוועסטער. צעטייל עס אויף טראַפן.
וואָס פאַר אַ טראַף ווערט אַרויסגערעדט שטאַרקער? צי מען מען
אויך אַרויסריידן שוועסטער אַווי, אַז דער צווייטער טראַף
וואָל זיין שטאַרקער?

אין יעדן וואָרט, וואָס באַשטייט פון עטלעכע טראַפן,
ווערט איין טראַף אַרויסגערעדט שטאַרקער. אַנדערש וואָגט
מען: אויף דעם טראַף שטייט דער אַקצענט.
דעם אַקצענט באַצייכנט מען מיט אַ שטריכעלע
איבער דעם טראַף.

לייען איבער די ווינטערדיקע זאַצן. בני יעדן טראַף גיב
אַ קלאַפּ מיטן פינגער אין טיש; בני דעם טראַף, וווּ עס שטייט
דער אַקצענט, גיב אַ שטאַרקערן קלאַפּ, בני די אַנדערע שוואַכער;
פאַרגאַנגענע וואָך זינען מ'זעט בר'דער געווען אין
טעאַטער. שיינדעלע איז אַראָפּ אין גאַרטן געווענען זיך
טיט אירע בלוֹמען.

אַרבעט. 34. שרייב איבער צו זיך אין העפט די ווינטערדיקע
זאַצן און שטעל אַוועק די אַקצענטן בני די ווערטער,
וואָס האָבן מער ווי איין טראַף:

תּנהלע האָט פאַרגעסן צו ברענגען איר לייענבוך. די
פאַרשמעלונג איז אַלעמען זייער געפעלן. דער ערשטער
קלאַפּ איז אַוועק מיטן לערער אויף אַן עקסקורסיע.

35. שרייב איבער פון זיין לייענבוך פינף שורות און
צעשטעל די אַקצענטן וווּ מען דאַרף.

ווי אזוי מען האָט מיין ברודערל צוגעגנבעט.

היינט האָט מען מיין ברודערל יאָנקעלען צוגעגנבעט. אין שטוב איז געווען זייער דושנע. פליגן האָבן אים גע= ביסן. האָט די טאמע אים צוועקגעלייגט שלאָפן אין ווע= געלע אין פאָדערהויז. דאָרט איז לופטיקער אידער אין די צימערן. אליין איז זי צוועקגעגאנגען קאָכן דעם מי= טאָג. פלוצלינג כאַפט זי זיך: דאָס וועגעלע איז פוסט, און יאָנקעלע איז ניטאָ. אליין איז ער דאָך אַנדאָי ניט אַ וועק, אז ער איז גאָר אַלט מער ניט ווי פיר חאָשים. אָבער די שרעק איז געווען אַן אומויססטע. מען האָט יאָנקעלען אינגיכן געפונען. דאָס האָט אים פעסיעלע, אונ= דער שכינהס מיידעלע, צוגעגנבעט און באַהאַלטן אין דעם האַלצשפיכלער. זי האָט קיין ברודערל ניט, האָט זיך איר זיי= ער געוואָלט האָבן אַן אייגן ברודערל; האָט זי צו= גענומען אונדזער יאָנקעלען.

קוק זיך צו, ווי אזוי זינען נעטיילט די ווערטער, וואָס מען האָט אַריבערנעטראָגן פון איין שורה אין דער צווייטער? צי זינען איינטראַפיקע ווערטער אויך אַריבערנעטראָגן?

אויב אַ וואָרט שטעלט זיך ניט אויס אינגאַנצן צום סוף פון דער שורה, טראָגט מען אַ טייל אַריבער אין דער צווייטער שורה. אַריבערטראָגן קען מען נאָר גאַנצע טראָפן. קיין איינטראַפיקע ווערטער טיילט מען ניט צום אַריבערטראָגן.

36. שרייב אויס פון דער דערציילונג די דריי פיר= און פינפטראַפיקע ווערטער און טייל זיי צום אַריבערטראָגן.

37. שרנב אויס צען שורות פון דער דערציילונג, וואָס
 מען האָט צולעצט געלייענט פון ליענבוך אין קלאַס,
 און טייל ריכטיק צום אַריבערטראַגן אַלע ווערטער,
 וואָס האָבן מער ווי איין טרעף.

27

1) היינט האָט מען מיין ברודערל יאַנקעלען צוגעגנבעט.
 דאָס וואָרט היינט קען מען טיילן צום אַריבערטראַגן אין
 אַ צווייטער שורה? פאַרוואָס ניט?
 דאָס וואָרט האָט לאָזט ויך טיילן צום אַריבערטראַגן?
 פאַרוואָס ניט?
 מען — ?
 מיין — ?
 ברודערל קען מען טיילן צום אַריבערטראַגן? אויף
 וואָסערע אופנים:

ברו — דערל. ברודע — רל.

יאַנקעלען — אויף וואָסערע אופנים קען מען טיילן
 צום אַריבערטראַגן?
 יאַנ — קעלען. יאַנקע — לען.

צוגעגנבעט — אויף וואָסערע אופנים קען מען טיילן?
 2) דאָס האָט אים פעסיעלע, אונדזער שפּיגלע, צוגעגנבעט
 און באַהאַלטן אין דעם האַלצשפּיגלע.

38. שרנב אויס די ווערטער אויף אַלע אופנים, לויט
 וועלכע מען קען זיי אַריבערטראַגן פון איין שורה
 אין דער צווייטער.
 39. צעטייל די ווערטער אויף אַלע אופנים צום אַריבער-
 טראַגן:

שוועסטערלעך	צעטראָענער	אַראָפּלאַן	אַפּטראַגן
באַקאַנטשאַפּט	פאַרשריבענער	אַטעמען	נעבפּלסט
אַפּגעווישט	צוגעוואָסער	קינדערשפּילבעלע	איבערגעחורט
גראַמאַטיק	קאַפּפּעראַטיוו	פּנימלעך	מפּתּה.

III. קלאנג און ארות

28

ווייע ניט, דו ווינטעלע!
שמילער שמילער, הינטעלע!
אין מויל פארבייס דאָס צינגעלע!
שלאָפן וויל מיין יונגעלע.

וויפיל ווערטער זינען פאַראַן אין דער ערשטער שורה
פונעם ליד?

וויפיל טראַפּן זינען אין דער ערשטער שורה פונעם ליד?
אין דער צווייטער שורה? אין דער דריטער? אין דער פערטער?
וויפיל טראַפּן האָט דאָס ערשטע וואָרט פון דער ערשטער
שורה?

נעם די צווייטע שורה. רייד אַרויס לאַנגזאַם דעם ערשטן
טראַפּ. פון וויפיל קלאַנגען באַשטייט דער טראַפּ?
פון וויפיל קלאַנגען באַשטייט דער צווייטער טראַפּ?
פון וויפיל טראַפּן באַשטייט דאָס וואָרט הינטעלע? פון
וויפיל קלאַנגען באַשטייט יעדער טראַפּ אין דעם וואָרט?

די צאָל קלאַנגען אין טראַפּ קען זיין פאַרשיידן.
אין ריידן באַשטייט דאָס וואָרט פון קלאַנגען. אין
שרייבן ווערן די קלאַנגען באַצייכנט מיט אותיות.

די אותיות.

א — אלעף	ם — שלאם = מעם
ב — בייו	נ — נין
ב — ווייו	ן — לאנגע = נון
ג — גימל	ס — סאמעך
ד — דאלעד	ע — אייען
ה — היי	פ — פי
ו — וואוו	פ — פי
ז — זייען	ף — לאנגע = פי
ח — כעם	צ — צאדיק
ט — טעם	ץ — לאנגע = צאדיק
י — יוד	ק — קוף
כ — קאף	ר — רייש
כ — כאף	ש — שיין
ך — לאנגע = כאף	ש — סין
ל — לאמעד	ת — מאף
מ — מעם	ת — מאף

דער יידישער אלעף = בייו האָט 32 אותיות.

30

ארבעט. 40. שרטיב אויס די ווינטערדיקע ווערטער לויטן אלעף =
בייו: מישפחה. בלים. לערער. חכם. וואָלף. אלמער.
באַרנע. צירל. פויגל. זנד. שידל. שרה. נרוב. היי.
פֿנחס. פינחס. דוויר. טיש. יומטוב. נאָז. סאַסנע.
עמער.

41. שרטיב אויס לויטן אלעף = בייו די נעמען פון די
שילער אין דיין קלאַס.

42. שרטיב אויס לויטן אלעף = בייו די פאמיליע = נעמען
פון די שילער אין דיין קלאַס.

43. שרטיב אויס לויטן אלעף = בייו די נעמען פון די חיות,
וואָס דו קענסט.

באַמערקונג. אויב עס וועט אויף עפעס אן אית פעלן
אַ נאָמען, דאַרף מען אַזוי פאַרשריבן:
"אויף דעם אות... איז ניטאָ", אָדער:
"אויף דעם אות... ווייס איך ניט".

בעט דעם לערער, ער זאָל דיר וויזן, ווי אַזוי מען זוכט
אויף אַ וואָרט אין ווערטערבוך.

בעט דעם לערער, ער זאָל דיר וויזן, ווי אַזוי מען ציילט
לויט די אותיות פון אלעף = בייו.

31

די קינדער זעצן זיך אַרום טיש.

וויפיל טראָפּן האָט דאָס ערשטע וואָרט? מיט וויפיל אותיות.
איז אָנגעשריבן דער טראָפּ? וויפיל קלאַנגען האָט דער טראָפּ?
מיט וויפיל אותיות ווערט פאַרצייכנט יעדער קלאַנג?

באַטראַכט אויף דעם ועלבן אופן די ווינטערדיקע ווערטער
פון דעם זאָץ.

דאָס רוב ווערט אַ קלאַנג באַצייכנט מיט איין אות.

32

ווער וויל זען אַ משיקאווע זאָך?

וויפיל טראַפן האָט דאָס ערשטע וואָרט? וויפיל קלאַנגען
האָט דער טראַף? מיט וויפיל אותיות ווערט באַצייכנט דער ערשט-
טער קלאַנג? מיט וויפיל דער צווייטער? מיט וויפיל דער דריטער?
וויפיל טראַפן האָט דאָס צווייטע וואָרט? וויפיל קלאַנגען
האָט דער טראַף? מיט וויפיל אותיות איז באַצייכנט דער ערשטער
קלאַנג?

באַטראַכט די איבעריקע ווערטער: וויפיל טראַפן וויל האָבן,
וויפיל קלאַנגען אין יעדן טראַף און מיט וויפיל אותיות ווערט
יעדער קלאַנג באַצייכנט.

פאַראַן קלאַנגען, וואָס ווערן באַצייכנט מיט צוויי
אותיות.

אַרבעט. 44. נעפּין אויס אין די געגעבענע ווערטער די קלאַנגען,
וואָס ווערן באַצייכנט מיט צוויי אותיות:

רימטקעלע. סאַזשלקע. זשאַבע. משאַמקען. פּיטשינ-
קער. זשורנאַל. פּישמשען. משעפען. וואַלד. משערעדע.
זשוק. משוואַק.

45. שרייב איבער די אַלע ווערטער אין העפט און
שטרייך אונטער יענע אותיות, וואָס באַצייכענען צו-
זאַמען איין קלאַנג.

א ל י י נ ה י ל כ ע ר ס .

לייען איבער גאנץ שטיל די קלאנגען, וואָס זינען באַצייכנט מיט די אותיות:

א. אָ. ו. י. ע. וי. יי. יי.

לייען זיי איבער אַ ביסל העכער.

לייען זיי איבער הויך.

לייען זיי איבער גאָר הויך.

באַטראַכט זיך: ס'איז געווען גרינג אַרויסצורידן ווי דו האָסט געוואָלט? צי האָט דיר עפעס וואָס געשטערט? צי קענסטו דעם קלאַנג ציען ווילאָנג דו ווילסט? און אַרויסריידן קורץ? באַמערק נוט, ווי אַווי דו האָסט געהאַלטן דאָס מויל, בשעת דו האָסט אַרויסגערעדט יעדן קלאַנג. צי האָסטו פאַרמאַכט די ליפּן אַרויסריירנדיק די קלאַנגען? צי האָסטו פאַרדריקט די ציין? טראַכט צו אַועלכע ווערטער, וואָס זאָלן זיך אָנהייבן מיט די קלאַנגען א, אָ, ה, י, ע, וי, יי, יי

די קלאַנגען א, אָ, ה, י, ע, וי, יי, יי קענען אַרויסגערעדט ווערן אי שטיל אי הויך, אי לאַנג אי קורץ. ביים אַרויסריידן די אַלע קלאַנגען איז דאָס מויל אָפּן, און די לופט גייט פון האַלדז פריי, אָן שום שטער. די אַלע קלאַנגען רופן זיך א ל י י נ ה י ל כ ע ר ס .

46. שרייב אויס פון דיין בוך אין העפט אַרײַן אַ 5-6 שורות און שטרײַך אונטער די אותיות, וואָס באַצייכענען אַליינהילכערס.

47. טראַכט צו און פאַרשרייב אַ צענדליק ווערטער, וועלכע הייבן זיך אָן מיט אַליינהילכערס.

1 - י.

די מוטער רופט איר קינד. די פור פירט תבואה.
די נום איז פול. דער ברודער איז געקומען צו פליען.
זאל זיין גענוג.

לייען איבער דעם ערשטן זאץ. פארנליך די שרייבונג פון
די ווערטער מוטער אין קינד. צי איז דער קלאנג י אויסגע-
לייגט אין ביידע ווערטער אייפן זעלביקן איפן?
נעם דעם צווייטן זאץ. פארנליך דעם אויסלייג פון דעם
קלאנג י אין די ווערטער פור אין פירט.
קוק זיך צו צום אויסלייג פון דעם קלאנג י אין די ווי-
טערדיקע זאצן.

דער קלאנג י ווערט אויסגעלייגט אויף צוויי אופנים: מיט א יוד און מיט א וואָו.
--

ארבעט. 48. שרייב איבער צו זיך אין העפט די וויטערדיקע
זאצן:

די מוטער רופט איר קינד. די פור פירט תבואה.
די נום איז פול. דער ברודער איז געקומען צו פליען.
זוו ביסטו? מיר גלוסט זיך ניט צו ליגן אויף דער זון.
די שטוב איז פארשלאָסן. וואָס האָסטו צו מיר? עס
בלאָזט אַ מילדער ווינט. זילבער איז ווייס, קופער איז
רויט. זי הוסט שטאַרק.

49. שרײַב אויס פריער די ווערטער, ווו דער קלאַנג י
איז אויסגעלייגט מיט אַ יוד, דערנאָך די ווערטער,
ווו דער קלאַנג י איז אויסגעלייגט מיט אַ וואָו.
50. קלער צו צו איין נײַעם זאָן אויף איטלעך וואָרט,
וואָס דו האָסט אויסגעשריבן.

51. שרײַב איבער אין העפט די ווייטערדיקע סלופיקלעך:

איין קרוג — צוויי קריג	איין הוט — צוויי היט
איין שוך — צוויי שיך	איין נום — צוויי נים
איין זון — צוויי זין	איין ברודער — צוויי ברידער
איין פוקס — צוויי פיקס	איין פוס — צוויי פיס

52. שרײַב איבער אין העפט די ווייטערדיקע סלופיקלעך:

איין צונג — צוויי צינגער	איין טוך — צוויי טיכער
איין הון — צוויי הינער	איין בוך — צוויי ביכער
איין גרוב — צוויי גריבער	איין רוט — צוויי ריטער

53. שרײַב איבער אין העפט די ווייטערדיקע סלופיקלעך:

איין בלום — צוויי בלומען	איין פור — צוויי פירן
איין זון — צוויי זונען	איין זון — צוויי זונען
איין שול — צוויי שולן	איין וונד — צוויי וונדן

54. צו די ווערטער פון דער אַרבעט 51 קלער צו זאָגן:
פריער צו די ווערטער וואָס מיט וואָו, דערנאָך צו
די ווערטער וואָס מיט יוד.

55. צו די ווערטער פון דער אַרבעט 52 קלער צו זאָגן:
פריער צו די ווערטער וואָס מיט וואָו, דערנאָך
צו די ווערטער וואָס מיט יוד.

56. צו די ווערטער פון דער אַרבעט 53 קלער צו זאָגן.

ע — י.

די מצמץ צינדט אָן די ליכט. דער שוסטער פאַר-
ריכט מיר די שטייול.

גיב אַכט, ווי אזוי עס זינען געשריבן די ווערטער: ליכט,
פאַרריכט.

עס טרעטן פאלן. ווען פאַר דעם קלאַנג כ ווערט
דער קלאַנג ע אויסגעלייגט ניט מיט אַן איינען, נאָר
מיט אַ יוד.

אַרבעט. 57. שרייב איבער די ווייטערדוקע זאַצן.
די קאַשע איז געדיכט. ער רופט מיך שפּאַצירן.
ווי באַדעסו דיך? אין צימער ברענט אַ ליכט.

58. שרייב אַרויס צו דיר אין העפּט די ווערטער פון
דער אַרבעט 57, ווי דער קלאַנג: ע איז אויסגעלייגט
מיט אַ יוד.

59. טראַכט צו אַ נייעם זאַץ צו יעדן וואָרט, וואָס דו
האַסט אויסגעשריבן פון דער אַרבעט 57.

36 *

י — יי.

ביילע האָט צוגעשטעלט דעם ליימער צום בוים
און איז אַרויפגעקראַכן גאַנץ הויך. דאָס קריינע קינד וויינט.
ווי וויינט איר איצט? דער טיך איז ברייט. גיט מיר
אַ קילאַ ברויט.

פארנליך די שרייבונג פון די ווערטער: ביילע, לייב =
טער און בוים, הויך. צי איז דער קלאנג יי אויסגעלייגט
ביידע מאל אויפן זעלביקן אופן?

נעם אין דעם צווייטן זאץ דאס וואָרט וויינט און אין
דריטן דאָס וואָרט וויינט. פארנליך דעם אויסלייג פון די
צוויי ווערטער.

קוק זיך צו צום אויסלייג פון דעם קלאנג יי אין די אנדערע
דע זאצן.

דער קלאנג יי ווערט אויסגעלייגט אויף צוויי אופנים: מיט צוויי יודן און מיט וואָו יוד.
--

ארבעט. 60. שרייב איבער צו זיך אין העפט די וויכטיקע
זאצן:

ריזל איז צוויי וואָכן געווען צו = גאָסט ביי איר
חברטע קריינדעלע. האָסט געווען, ווי צוויי מען באַקט ברויט?
אין טייג מוז מען אַרבעטלייגן הייוון, אַניט טויג ניט. איך
פארשטיי זייער גוט אַלץ, וואָס דו מיינסט. לעבן דעם בוים
שטייט אַ מיידעלע. גלייב מיר, אַז דו ביסט ניט גערעכט.
דער זיידע איז שוין געקומען אַהיים. ווינטער הייצט מען
דעם אויוון. די קוילן זענען רויט. לויף ניט גיך, וועסטו
ניט ריטן קיין שידך. מיר טוען וויי די אויגן.

61. שרייב אויס פריער די ווערטער, ווו דער קלאנג יי
איז אויסגעלייגט מיט צוויי יודן, דערנאָך די
ווערטער, ווו דער קלאנג יי איז אויסגעלייגט מיט
וואָו יוד.

62. קלער צו צו איין נעטעם זאץ אויף איטלעך וואָרט,
וואָס דו האָסט אויסגעשריבן.

63. שרײַב איבער צו זיך אין העפט דאָס ווינטערדיקע
סלופיקל:

איין בוים — צוויי ביימער

איין פויגל — צוויי פייגל

אַ גרויסער בוים — אַ קליין ביימעלע.

אַ גרויסער פויגל — אַ קליין פייגעלע.

64. צו די ווערטער פון דער אַרבעט 63 קלער צו זאָצן:
פריער צו די ווערטער וואָס מיט וואָוו=יוד,
דערנאָך צו די ווערטער וואָס מיט צוויי יודן.

פאַרגעדענק, אַז וווּ עס שרײַבט זיך וואָוו יוד
איז בעסער אַרויסצורייַדן דעם קלאַנג אַי.

37

מ י ט ה י ל כ ע ר ס .

די לערערין מירע האָט דערציילט אַ פריילעכע גע-
שיכטע. די געשיכטע איז די קינדער צוויי געפעלן געוואָרן.
אַז דער גאַנצער קלאַס האָט אַרויסגעפלאַצט מיט אַ גע-
לעכטער. אוי! אַי! אַי! אַי! אַי! האָבן אלע זיך געהאַלטן
ביי די זיטן און געלאַכט.

די לערערין האָט געוואָלט אַינשטילן דעם קלאַס,
געמאַכט: ש=ש=ש, נאָר עס האָט ניט געהאַלפן. ענדלעך
האָט די לערערין אויסגעשריען אויף אַ קול:

— שאַ!

האָבן זיך די קינדער באַרוקט, און אין קלאַס און
געוואָרן שטיל.

די ווערטער און, און קען מען אַרויסריידן און שטיל און
הויך, מען קען זיי אַפילו אַויסשרייען אַויך. פאַרוואָס? ווייל זיי
באַשטייען נאָר פון אַליינהילכערס.

צו קען מען דעם קלאַנג ש אַויך אַויסשרייען? צו קען מען
און אַרויסריידן הויך?

וועלכן קלאַנג שרייען מיר אַרויס הויך, ווען מיר שרייען
און דאָס וואָרט ש אַ?

פאַראַן קלאַנגען, וואָס פאַר זיך קענען זיי ניט הילכן
הויך, סיידן מיר ריידן זיי אַרויס צוואַמען מיט אַן אַליינ-
הילכער. די קלאַנגען, וואָס פאַר זיך אַליין קען מען זיי
ניט אַרויסריידן הויך, רופט מען מיטהילכער.

אַרבעט. 65. רייד אַרויס די קלאַנגען ק, ל, אַ, ר, י, פּ, כּ, וו,
ו, ז, ע, אַ, פּ, מ, נ. פּרוּוו און, וועלכן קלאַנג
מען קען אַויסשרייען און וועלכן ניט. שרייב אַן די
אַליינהילכערס אין איין סלופיקל, און די מיטהיל-
כערס אין אַ צווייטן סלופיקל.

מ י ט ה י ל כ ע ר ס .

רייד אַרויס דעם קלאַנג פּ. וואָסערע טיילן מויל פאַר-
האַלטן די לופט בניס אַרויסריידן דעם קלאַנג?
רייד אַרויס דעם קלאַנג ל. וואָסערע טיילן מויל פאַרהאַלטן
די לופט בניס אַרויסריידן דעם קלאַנג?
רייד אַרויס דעם קלאַנג כּ. וואָסערע טיילן מויל פאַרהאַלטן
די לופט בניס אַרויסריידן דעם קלאַנג?

וואָסערע טיילן מויל שטערן דער לופט פריי אַרויסצוגיין,
בשעת דו רעדסט אַרויס דעם קלאַנג וו? דעם קלאַנג ט?
פרוּוו, צי קענסטו אַרויסריידן דעם קלאַנג פ מיט אָפענע
ליפן? און דעם קלאַנג ל האַלמנדיק די צונג ווייט פון נומען?
און דעם קלאַנג וו ניט צודריקנדיק די אונטערשטע ליפ צו די
אויבערשטע ציין?

די מיטהילכערס לאָזן זיך אַרויסריידן נאָר ווען מען
פאַרהאַלט די לופט מיט די ליפן, מיט די ציין, מיט דער
צונג, מיטן גומען; מיט אַ פרייען אָפענעם מויל קען מען
זיי ניט אַרויסריידן.

39

מ י ט ה י ל כ ע ר ס .

פאַרדריק די ליפן און רייד אַרויס דעם אַליינהילכער ו. —
פאַרשרייב דעם טראַף, וואָס איז אַרויס.
דריק צו די צונג צו די ציין און רייד אַרויס דעם אַליינ-
הילכער ע. — פאַרשרייב דעם טראַף, וואָס איז אַרויס.
פאַרדריק די נאָז און פרוּוו אַרויסריידן דעם קלאַנג נ. —
צי איז דער קלאַנג אַרויס דייטלעך?
פאַרדריק די נאָז און פרוּוו אַרויסריידן דעם קלאַנג מ. —
צי איז ער אַרויס דייטלעך?
דריק צו די אונטערשטע ליפ צו די אויבערשטע ציין און
לאָז אַרויס אַ קול. — פאַרשרייב דעם קלאַנג, וואָס איז אַרויס.
רייד אַרויס דעם קלאַנג נ און באַטראַכט זיך, וואָסערע טיילן
מויל דו האָסט נעברויכט דערבני?
רייד אַרויס דעם קלאַנג ס. וואָסערע טיילן מויל האָסטו
נעברויכט?

די מיטהילכער זינגען:

ב ג ד ה ו ז ט י כ ל מ נ ס פ צ ק ר ש

דער אות יוד קען באצייכענען סני און אליינהילכער, סני
א מיטהילכער.

ארבעט. 66. שרייב אויס פון בוך צען שורות און שטרנך אונט-
טער די מיטהילכערס.

67. צו יעדן מיטהילכער טראכט צו א וואָרט, וואָס זאָל
זיך מיט דעם דאָזיקן מיטהילכער אָנהייבן.

40

די ביין.

בינעלע, בינעלע, האָניק מאַך!

נאָר דעם בינענשמאַק באַוואַך!

פאַראַן אַ בער, פאַראַן אַ בער,

וואָס ער ליבט דעם האָניק זייער.

באַמערק, וואָסערע קלאַנגען ווערן באַצייכנט מיט דעם אות

אַלעף.

ארבעט, 68. שרייב אָן פינף ווערטער, אין וועלכע דער אות

אַלעף באַצייכנט דעם קלאַנג אַ.

69. שרייב אָן פינף ווערטער, אין וועלכע דער אות

אַלעף באַצייכנט דעם קלאַנג אָ.

70. שרייב אָן פינף ווערטער, אין וועלכע דער אות

אַלעף באַצייכנט דעם קלאַנג ו (u).

פאַראַן אותיות, וואָס קענען באַצייכענען פאַרשיידענע

קלאַנגען.

נ א כ ט.

נאכט
 רוקט ויך אן די נאכט;
 געשמילט
 און אין שלייער איינגעהילט.
 איינזאם ווערט
 הימל און ערד.

באמערק, וואס פאר א קלאנג באצייכנט דער אות אלעף צום
 אָנהייב פון די ווערטער: און, אין, איינגעהילט, איינזאם?

ווען די אליינהילכערס: וי וי יי יי קומען אין אָנהייב
 וואָרט, שרייבט מען פאר זיי אן אלעף, וועלכער ווערט
 ניט ארויסגערעדט. דער דאָזיקער אלעף רופט זיך שטומער.
 אין דעם צווייטן טייל פון א צונויפגעשטעלטן וואָרט
 בלייבט דער אלעף ווי אין א געוויינלעכן אָנהייב וואָרט,
 לְמֶשֶׁל: אינאיינעם, באַקאוויין, ריבאייין.

ש ט ר מ ע ר א ל ע ף.

ארבעט. 70. שרייב אויס און שטרייך אונטער די ווערטער מיט
 דעם שטומן אלעף:

קויפט, קויפט, קונים! איך האָב אייך צו פארקויפן
 א פערדעלע, א וועגעלע אויף רייטן און אויף לויפן.
 קומט דער אַוונט שמיל אַרויס און גייט אום גאָס-
 איין, גאָס-אויס.

אלע אייניקלעך עסן, נאָר איך איינער בין אַן אויסנאַם.
מען דאַרף זיך אַ ביסל צואַהלן!

לאָמיר אלע אינאיינעם דעם רבין מקבל-פֿנים זיין.

אַרבעט. 71. טראַכט צו (אַדער זוך אורף אין דנין בוך) צען ווער-
טער מיט שטומע אַלעפֿן פֿאַר די אַליינהילכערס.

42

ש ט ו מ ע ר א ל ע ף .

ווינט אַ באַבעצע אין וואַלד, מיט אַן אייניקל אין
וואַלד. דו האָסט זיך אומזיסט געאַהלט. און יאָרן ציען,
יאָרן פֿליען. וווּ ס'איז אונדזער וווינונג, דאָרט איז אונ-
דזער לאַגער. האָסט געגעבן אַזויקן אינגעמאַכטס? ניין;
איך האָב אים געוואַלט געבן, נאָר ער איז ניטאָ.
שיפרה איז אַן אינאונאיינציקע טאַכטער ביי אירע על-
טערן. זיין הויט איז געוואָרן ווי אַ ריבאַדן. מ'זעלע,
מ'זעלע, נאָ דיר אַ ביינערנעם, גיב מיר אַן אַזערנעם.
זי איז רויט געוואָרן איבער די אויערן.

אַרבעט. 72. שרטיב איבער די זאַצן און שטרנד אונטער די
שטומע אַלעפֿן.

73. זוך אויף אין דנין לייענבוך צען ווערטער מיטן
שטומן אַלעף אין אָנהייב וואָרט (אַדער אין צו-
נויפגעשטעלטע ווערטער) און שרטיב זיי אַרביין צו
דיר אין העפט.

74. טראַכט אַליין צו צען ווערטער מיטן שטומן אַלעף
און שרטיב זיי אַרביין אין העפט.

75. שרניב איבער צו זיך אין העפט די ווינטערדיקע
ווערטער:

לאַננאווער	פרעסאניזן
אויסאידלען	פאַראייניקן
מילאייזל	צואנילן
פאַראייביקן	נעאויקעט
אויבנאוף	הינעראיי

* 43

ע נ ג ע נ ק

- (1) וועלול ברענגט מיר אַ טרונק וואַסער.
- (2) מעסט אויס דאָס צימער אין דער לענג און אין דער ברייט.
- (3) איך געדענק אַלץ, וואָס איך האָב געהערט.
- (4) די קינדער זיצן אויף די בענק.

לייען איבער דעם ערשטן ביישפּיל. הער זיך צו, ווי אַזוי עס רעדט זיך אַרויס דער קלאַנג פון דעם אַות אַינען אין דעם וואָרט וועלוו? ווי אַזוי רעדט זיך אַרויס דער קלאַנג פון דעם אַות אַינען אין דעם וואָרט ברענגט? ניב אַכט, וואָסערע קלאַנגען זיינען נאָכן אַינען אין דעם וואָרט ברענגט.

לייען איבער דעם צווייטן ביישפּיל. פאַרגלייך, ווי אַזוי רעדט זיך אַרויס דער קלאַנג פון דעם אַות אַינען אין דעם וואָרט מעסט און אין דעם וואָרט לענג. וועלכע קלאַנגען זיינען נאָך דעם אַינען אין דעם וואָרט לענג. פאַרגלייך דאָס וואָרט ברענגט פונעם ערשטן ביישפּיל מיטן וואָרט לענג פונעם צווייטן ביישפּיל.

נעם דעם דריטן בנישפיל. באטראכט דאָס וואָרט נערענק:
ווי אַזוי ווערט אַרויסגערעדט דער קלאַנג פון דעם אות אינען און
וואָסערע קלאַנגען גייען נאָכדעם. פאַרנלנך מיט דעם וואָרט בענק
פון פערטן בנישפיל.

פאַר די באַהעפטונגען נג און נק ווערט דער קלאַנג
עײ באַצײכנט מיטן אות אײנען.

76. שרײַב אויס אין העפּט די ווינטערדיקע ווערטער,
דערנאָך קלער צו צו איין זאָך אויף איטלעך וואָרט:
בענקעלע. קרענקען. ענג. בענקסט. שענק. נערענקען. ברענג.

44 •

ע.

- (1) נעם דעם וועג אויף רעכטס.
- (2) וועלדוול, ברענג מיר אַ שערעלע.
- (3) ער עסט ברויט מיט קעז.
- (4) ביהער ניט, וואָס דו רעדסט.

לייען איבער דעם ערשטן בנישפיל. פאַרנלנך, ווי אַזוי
דערט זיך אַרויס דער אײַת אינען אין דעם וואָרט נעם אין אין
דעם וואָרט וועג.

לייען איבער דעם צווייטן בנישפיל. נעם די ווערטער
וועלדוול, ברענג, שערעלע. ווי אַזוי לייענט זיך דער אות
אינען אין דעם ערשטן, ווי אַזוי אין דעם צווייטן און ווי אַזוי אין
דריטן וואָרט?

פאַרנלנך אין דעם דריטן בנישפיל די ווערטער עסט און
קעז, אין דעם פערטן בנישפיל די ווערטער הער און רעדסט.

דער אות אייען באצייכנט טיילמאָל דעם קלאַנג ע
(e), טיילמאָל דעם קלאַנג עי (ej).
פאַרגעדענק: דאָס וואָרט זייער שרײַבט מען
מיט צוויי יודן (אין ביידע טײַטשן): איך בין זייער מיר;
די קינדער האָבן מיר געגעבן זייער בוך.

45

ענג, ענק.

77. שרײַב איבער די זאַצן און שטרײַך אונטער די
אײַענס, וואָס באַצײכענען דעם קלאַנג עי:

זאָל ער האָבן צו געדענקען. זאָל אים פעטער שניי-
ער שענקען. בערעלע האָט געבענקט נאָך זיין קלייניקן
פריינד. ביידע גלייך זינען מיר אַרויסגעקראָכן פון דער
פינצטערער ענגשאַפט. אַך, פינצטער איז מיר, ענג איז
מיר דאָ. ער ברענגט דעם גרויסן בייגל אַהיים. ביים וועבן
ציען זיך די פּעדעס אין דער לענג און אין דער ברייט.
ביי מיר איז אַריינגעפלאַכטן אַ סטענגע אין צאַפּ. מיין
פאָטער איז זייער אַ שמרענגער. מיין בלייער איז לענגער
פאַר דינעם. הענג אויף דעם האַנטוך. שווענק מיר אויס
דעם מאָפּ. מיין פעטער איז פאַרשלאַפּט געוואָרן אויף
אַ געפערלעכער קרענק. מיין מומע האָט צוויי נעמען:
עטע און מערע. ביי אונרו אין גאַרמין וואַקסן מערן.

78. שרייב איבער דאָס ליד און שטרעך אונטער די
אניענס, וואָס באַצייכענען דעם קלאַנג עי:

קומט דער האַרבסט, קומט דער האַרבסט,
שטייען ביימער גרייטע;
הענגען וויערע צווינגעלעך
פול מיט עפל רויטע.

טו איך צו די עפעלעך
אַ גוט-מאָרגן ברענגען:
„זייט איר ניט קיין שלעכטינקע,
וועט איר איינס מיר שענקען!“

46

אַ נ ג, א נ ק.

- (1) יאַנקעלע וויל אַ יעגער זיין.
- (2) אין פעלד וואַקסן זאַנגען.
- (3) דערלאַנג מיר דאָס בוך פון דער פּאָליצע!
- (4) מיין ברודער איז קראַנק.

לייען איבער דעם ערשטן ביישפּיל. ווי אזוי ווערט גע-
שריבן דער קלאַנג אַי אין דעם וואָרט יאַנקעלע? פאַרגלעך מיט
דעם וואָרט אַ אין דעם זעלביקן זאַץ. פאַר וועלכע מיטהילכערס
שטייט דער אַלעף אין דעם וואָרט יאַנקעלע?

לייען איבער דעם צווייטן ביישפּיל. פאַרגלעך, ווי אזוי עס
שרייבט זיך דער קלאַנג אַי אין דעם וואָרט זאַנגען און ווי אזוי
ער שרייבט זיך אין דעם וואָרט יאַנקעלע? פאַרגלעך מיט דעם
אות אַלעף אין דעם וואָרט וואַקסן. פאַר וועלכע מיטהילכערס
שטייט דער אַלעף אין דעם וואָרט זאַנגען?

לייען דעם דרוטן בנישפיל. באטראכט דאָס וואָרט דער
לאַנג.

באטראכט אין דעם פערטן בנישפיל דאָס וואָרט קראַנק.

אין פּלל באַצייכנט דער אות אַלעף (א) דעם
קלאַנג א. נאָר פאַר די באַהעפטונגען נג און נק באַצייכנט
דער אַלעף (א) דעם קלאַנג אַי.

79. שרעב אים פון דען לייענבוך פינף ווערטער, וואָס
אין זיי ווערט דער קלאַנג אַי אויסגעליינט מיט אַן
אַלעף (א).

80. שרעב איבער דאָס ליד און שטרעך אונטער די
אַלעפן, וואָס באַצייכענען דעם קלאַנג אַי:

געפאנגען.

דער פּרילינג איז געקומען, דער שניי איז צעגאנגען,
ויצט אין אַ שטייגל אַ פּויגל געפאנגען.

עס קלינגען אויף פּעלרער דעם שניטערס געזאנגען...
ויצט אין אַ שטייגל אַ פּויגל געפאנגען.

פינצטער ווערט דרויסן, די זון איז פאַרגאנגען —
ויצט אין אַ שטייגל אַ פּויגל געפאנגען.

די נאַכט איז געקומען, די פּענצטער פאַרהאנגען,
ויצט אין אַ שטייגל אַ פּויגל געפאנגען.

81. שרעב איבער די געזעבענע בנישפילן און שטרעך
אונטער דעם קלאַנג אַי (אויסגעליינט מיט אַלעף)
פאַר נג, נק:

וואקסט פון יעדן קינד אריין ביזן הימל צו דער-
לאנגען. עס ריכט זיך ארויס פון מיין ברוסט א געזאנג
אן ווערטער און אן א ניגון. שמורעס ביזער, זאג, וואָס
דו פארלאנגסט פון מיר. ער מוט א שפרונג אראָפּ פון
באָנק און אַרויף אויפן פריפעטשיק. הער נאָר, ברודער,
וואָס איך דאַרף: אַקעראַיזנס בלאַנק און שאַרף. איך
האַב פאַקוקט די בילדער, וואָס זינען געהאַנגען אויף די
ווענט. מיר זינען גענאַנגען שפאַצירן.

47

מ י כ א ל י ע ק ו .

האַב איך מיר אַ מיכאַליעקו,
ווינט ער אויף דער לאַנגער גאַס.
מאַכט ער מיר, וואָס איך וויל,
מאַכט ער מיר, וואָס ער קען.
מאַכט ער מיר אַ פינפעליו,
פינפעליו מאַכט אַזוי:
פּליו פּליו פּליו, פּליו פּליו פּליו—
מאַכט דאָס פינפעליו.

לייען איבער די ע־שטע צוויי שורות. פאַרגלייך, ווי אַזוי רערט
זיך אַרויס די באַהעפטונג פון די אותיות ל י אין דעם וואָרט מ י
כ א ל י ע ק ו און דער אות ל אין דעם וואָרט לאַנגער? געפּין אין
דעם ליר נאָך ווערטער מיט אַזעלכע באַהעפטונגען פון ל י אין
שריב זיי איבער צו זיך אין העפט.

ווען דער קלאַנג ל פאר אן אליינהילכער דארף
ארויסגערעדט ווערן ווייך, שרייבט מען נאָכן לאַמעד אַ יוד.
דאָס זעלביקע איז אויך מיט די מיטהילכערס ד ז ט נ ס.

ארבעט. 82. שרייב איבער די ווייטערדיקע זאצן און שטרנך
אונטער די אותיות, וואָס באַצייכענען אַ ווייכן מיט-
הילכער:

מיין פאָטער רופט מען ניאָמע, מיין זיידן פיניע, און
מיך זיצמעלע.

דאָס האַרץ האָט מיר געקלאַפּט: מיאָך, מיאָך, מיאָך.
דיאָס דיאָס דיאָס, אויף יענער זייט ים רייכט מען
זיך שוין פאר די האַר.

מען האָט געשפּילט אין מעאַטער, כאַסיע די יתומה.
איך האָב אַ חֶבֶר, רופט מען אים סיאָמע, זיין מאַ-
מען רופט מען פעסיע.

זיי זיינען געווען גאָר קוצעניו-מוצעניו.
איך קען אַ ליד פון קאַדיע מאַלאַדאָוויסקי.

ווייכע מיטהילכערס.

מיר האָבן געלייענט וועגן מאַטל פייסי דעם חונם.
מאַניע, מאַניע, מאַנקעלע האָט אַ שיינע פאַפקעלע.
מיין פעטער רייכערט אַ ליולקע.
קליינע מיידלעך שפּילן זיך אין ליאַלקעס.

אין מיין בוך איז פארען א ליד פון מאני לייב, א ליד
פון משה קולבאק אין א ליד פון משה-לייב האלפערז.
מיין חברטעס שוועסטער רופט מען בעמי.
לויס, לויס, נא א גלעקל!

פאר דעם אליינהילכער י שרייבט מען די ווייכע
מיטהילכער אָן א יוד.
א ווייכן מיטהילכער צום סוף טראָף שרייבט מען אויך
אָן א יוד.

ארבעט. 83. שרייב איבער אין העפט די וואָס פון דעם איצטיקן
נומער.

49

פ.ן.

לעבן אונדז געפינט זיך דער „טראָפן מילך“.
די מאמע האָט געבראַכט א לאַבן ברויט.
מיר האָבן אָנגעהויבן צו שרייבן.
ליווער קען גוט קלעפן.

נעם אין דעם ערשטן ביישפיל דאָס וואָרט טראָפן. צעטייל
עס אויף טראָפן. פון וואָסערע קלאַנגען באַשטייט דער צווייטער
טראָף? מיט וואָס פאַר אַן אות איז פאַרשריבן דער לעצטער
קלאַנג?

נעם פון דעם צווייטן ביישפיל דאָס וואָרט לאַבן. נעפן
דעם צווייטן טראָף; גיב אַכט, ווי אזוי עס רעדט זיך ארויס דער
לעצטער קלאַנג אין ווי אזוי ער איז פאַרשריבן.
טו דאָס איינע מיט די ווערטער האַבן, אָנגעהויבן,
שרייבן, קלעפן פון דריטן אין פערטן ביישפיל,

אין פלל באצייכנט דער אות נון דעם קלאנג נ;
נאַר ווען פן און בן זינען באהאַפטן אין טראָף אָן אַן
אַליינהילכער צווישן זיי, באצייכנט דער נון דעם קלאנג מי.

אַרבעט. 84. שרטיב איבער די וויטערדיקע זאַצן און שטרנך
אונטער, וווּ דו הערסט נאָך אַ פּי דעם קלאנג מ
און דו שרטיבסט דעם אות נון:

די קינדער שטופן זיך. די בעקער זיפן מעל. מיר
קלאפן אויס דעם שטויב פון די מאַטראַצן. די פּיטער
כאַפּן פּיש. מיר קלעפּן פון ליים. איר זאָלט ניט פאַר-
קיפּן די שטריק. בלינדע געפינען דעם וועג טאָפּנדיק.
די מוטער זיצט צוקאַפּנס ביי איר קראַנקן קינד. מיין ברוד-
דער קען אויסוויפן אַ גאַנצן טעלער פּערלגרויפן. ביי ליפּען
זינען אינגערליכט די ליפּן.

85. שרטיב איבער די וויטערדיקע זאַצן און שטרנך
אונטער, וווּ דו הערסט נאָך אַ כּייו דעם קלאנג מ
און דו שרטיבסט דעם אות נון:

אין מיין גאַרטן וואַקסן ריבן. מיר האָבן נעכטן גע-
קליבן יאָגדעס אין וואַלד. די מאַמע האָט געהייסן ציפּען
אַנשאַבן קאַרטאַפּל. זאָג ליבען, זי זאָל אָנרירן כּריין.
די פּאַכטעכער טרירן די קי אין פעלד אַרויס. וויין
מאַכט מען פון ווינטרויבן. האָב איך אַ פאַר טויבן,
טויבן, וואָס זיי נייען הויבן. איך האָב געגעבן דער פּאָ-
בען אַ מַתָּנָה.

86. שרטיב איבער צו זיך אין העפט די ווינטערדיקע
ווערטער:

קניפן	שטעפן	דראפען
צופן	היפן	קאפען
שטאָפן	אינוואפן	קוואפען זיך
צאפן	שנאפן	טשעפען
האָפן	קעפן	קאלופען

87. שרטיב איבער צו זיך אין העפט די ווינטערדיקע
ווערטער:

גלייבן	געבן	בעבען
לויבן	בלויבן	דלובען
דערלויבן	וועבן	סקראָבען
גראָבן	לעבן	כליאָבען
אָנהייבן	זיבן	

פ - ב .

88. אַרבעט. שרטיב איבער דאָס ווינטערדיקע און שטרעך דער
בני אונטער, וווּ דו הערסט אַ פ :

צוויי ריפן	—	איין ריפ
צוויי ליפן	—	איין ליפ
צוויי זיפן	—	איין זיפ
צוויי טרעפן	—	איין טרעפ

מיר קלאפן — איר קלאפט
מיר קלעפן — איר קלעפט
זיי שמופן — איר שמופט

89. שרייב איבער אין ניב צו:

מיר שטאָפן — דו שטאָפסט
מיר צופן — דו
מיר קניפן — איר קניפט
מיר פאַרקניפן — איר

90. שרייב איבער די ווייטערדיקע זאצן און שטרעך
דערביי אינטער, וווּ דו הערסט דעם קלאנג פֿ און
דו שרײַבסט דעם אות כײַן:

דו שרײַבסט. ער וועבט. איר גראָבט. דו גלײַבסט.
ער לאָבט זיך. דער לערער לויבט מיין אַרבעט. זי הייבט
ניט אָן צו וויסן. די מאמע דערלויבט ניט צו פֿיפן.

91. מאַך איבער די ועלכע ווערטער אַווי, אָז עס זאָל
זיך גאַנץ דעטלעך הערן דער קלאנג ב:

דו שרײַבסט — מיר שרײַבן
ער וועבט — מיר וועבן
איר גראָבט
דו גלײַבסט
ער לאָבט זיך
ער לויבט
זי הייבט אָן
זי דערלויבט

אין כלל באצייכנט דער אות בייז דעם
קלאנג ב און דער אות פיי דעם קלאנג פ. אָבער פאַר
מיטהילכער טרעפט טיילמאַל, אַז עס הערט זיך פ, און
שרייבן שרײַבט מען פונדעסטוועגן אַ בייז. כדי צו וויסן,
צי מען זאָל אויסלייגן דעם ספּקדיקן קלאנג מיט אַ בייז
אָדער אַ פיי, דאַרף מען איבעראַנדערשן דאָס וואָרט אַזוי,
אַז דער ספּקדיקער קלאנג זאָל זיך הערן אינגאַנצן דײַטלעך.
אויב דאָרט, וווּ ס'איז דײַטלעך, הערט זיך דער קלאנג ב,
איז אַ סימן, אַז וווּ ס'איז דער ספּק דאַרף מען אויך
שרייבן אַ בייז.

פ — ב.

אַרבעט. 92. שרײַב איבער און דערקלער, פאַרוואָס איז אין די
ווינטערדיקע ווערטער אָנגעשריבן פיי אָדער בייזן:

ליבסטער — ווייל ליבער
גרעבסטער —
לייבקאָליר —
שטויבפאָדעם —
דו שמעפסט —
דו הייבסט —

זיין ווייבס — ווייל ווייבל
לייבקע — ווייל ליבע
דאָבציע —
ער בלייבט —
ער כאַפט —
זי טרײַבט —

93. שרייב איבער און פארנעדענק די ווינטערדיקע וועגער:

רײַפֿס	האַפּ	פּאַפּ
שניפּס	הײַפּש	פּאַפּס
שעפּס	קלײַפּ=קלאַפּ	גאַלפּ

94. שרייב אויס פון די ווינטערדיקע זאצן די וועגער-טעג, ווו דער פּפּקדיקער קלאנג איז אויסגעליינט מיט אַ בייז:

אז מען לעבט, דערלעבט מען. לייבקעס פאָטער איז אַ קאַרבפּלעכטער. ער איז ביי זיין טאָטן דאָס ליבסטע קינד. די שפּין האָט אויסגעוועבט שפינוועבס. די זאָקן זיי-גען פון לייבקאַליר. די מאַמע קלײַבט נחת פון איר געראַ-טענעם פּחור. דער טויבשטומער קען ניט ריידן און ניט הערן. ביילע טראָגט אוירינגלעך אין די אויערלעפלעך. דאָס וואַסער איז לעבלעך, ניט קאלט און ניט הייס. די גרעכסטע וואַנט אין הויז האַלט אײן מעטער.

95. דערקלער, פארוואָס שטייט אין די אויסגעשריבענע ווערטער פון דער אַרבעט 94 אַ בייז, לויטן ביישפּיל:

לעבט — וויל מיר לעבן

דערלעבט — וויל מיר דערלעבן

לייבקעס — וויל לייבע.

פ — ב.

ארבעט. 96. שרײַב איבער און שטרײַך אונטער דעם אות ביי זי:

קאַרב — קערבעלע	הויב — היבעלע
באַב — בעבעלע	שטוב — שטיבעלע
ריב — ריבעלע	וויב — וויבעלע
טויב — טיבעלע	שויב — שטיבעלע
איך לויב — מיר לויבן	איך טרײַב — מיר טרײַבן
איך האָב — מיר האָבן	איך רײַב — מיר רײַבן

סוף וואָרט קען אויך זײַן אַ ספּק, צי מען זאָל אויס-
 לייגן דעם קלאַנג פּ מיט אַ פּיי אָדער מיט אַ בייז. דאָרף
 מען אויך אין דעם פּאל איבעראַנדערשן דאָס וואָרט אַווי,
 אַז דער ספּקדיקער קלאַנג זאָל זיך הערן דײַטלעך. אויב
 דאָרט, וווּ ס'איז דײַטלעך, הערט זיך קלאַנג ב, איז אַ סימן,
 אַז וווּ ס'איז דער ספּק דאָרף מען אויך שרײַבן אַ בייז.

ארבעט. 97. שרײַב איבער אין דערקלער, פאַרוואָס איז אין די
ווינטערדיקע ווערטער אָנגעשריבן פּיי אָדער בייז:

קנאַפּ — ווייל קנעפל	ריפּ — ווייל ריפּן
שויב — ווייל שויבן	באַב —
קלאַפּ —	גרוב —
טרויב —	גאַב —
הויב —	האַרב —

98. שרטיב אויס פון די וויסערדיקע זאצן פריער די
ווערטער, ווו דער פֿפקריקער קלאַנג איז אויסגע-
ליינט מיט אַ פּי, און נאָכדעם די ווערטער, ווו דער
פֿפקריקער קלאַנג איז אויסגעליינט מיט אַ בייז:
די פּראַגע איז זייער האַרב. פּאַרוואָס האָסטו
טיר געגעבן אַ שמוץ? ער איז אַרײַן אין שטוב. דער
סלופ איז אַ הויכער. מען דאַרף אַליין קענען צונויפן
אַ קנאַפּ. דאָס וואַסער איז טריב. אין קלוב אַרבעט מען
דריי מאָל אַ וואָך. איך האָב געמאַכט אַ קנופּ אין נאָז-
טיכל, איך זאָל ניט פּאַרגעסן די זאַך, וואָס מיר האָבן
אַפּגערעדט. גיב אַ טאַפּ דיין פֿפּק. דער קאַרפּ איז פון די
פּיש, וואָס האָבן שופּן. ווער עס גראָבט אַ גרוב אונטער
זיין פּערס שטוב, פּאַלט אַזוי פּיין אַליין אין אים אַרײַן.

99. דערקלער, פּאַרוואָס שטייט אין די אויסגעשריבענע
ווערטער פון דער אַרבעט 98 אַ פּי אַרער אַ בייז
לויט די ביישפּילן:

האַרב — ווײַל האַרבער

שמוץ — ווײַל שמוץ.

אַרבעט. 100. שרטיב איבער אין העפט די ווערטער:

יודקע, דווידקע, זעלדקע, שילדקרוימ, לאַנדקאַרטע,
וואַלדפּאַלאַץ.

אין די אלע ווערטער הערט זיך דער קלאנג ס פאר די
קלאנגען ק און פ, און שרעבן שרעפט מען פונדעסטוועגן דעם אית
דא לעד. פארוואס?

יודקע — ווייל יודע

דוידקע —

זעלדקע —

שילדקרויט — ווייל שילדן

לאנדקארטע —

וואלדפאלאק —

זינדקראם —

101. שרעב איבער אין העפט און דערענדיק לויט די
בנישפילן:

געזונט — געזונטערהייט

קליין — קליינערהייט

קראנק —

שמיל —

ניכטער —

פארשלאפן —

102. שרעב איבער אין העפט און פארנערעניק:

קרובים רופן זיך אנדערש פריינט. מיר זיינען מיט
אים שטיקלעך פריינטלעך.

ער איז מייער א גוטער פריינד. מיר באגרייבן זיך
מיט אים זייער פריינדלעך. זי איז מייע א פריינדין.

עס בלאזט א שארפער ווינט. עס ווייט א קיל
ווינטעלע.

ווי און ווינד איז מיר, וואָס איך האָב ניט קיין
קוואַרטיר.

זינט ער איז אַריבער איז צווייטן קלאַס, האָט ער
אַנגעהויבן צו לייענען אַ סך ביכער.
עס איז אַ זינד ניט צו העלפן דעם חבר.

54 •

ט - ד.

אַרבעט. 103. שרײַב איבער און שטרײַך אונטער דעם אמת דאָלעד:

קלייד	—	קליידעלע	באָד	—	בעדער
שווערד	—	שווערדל	ראָד	—	רעדער
מויד	—	מידל	שמיד	—	שמידן
באָרד	—	בערדל	פעלד	—	פעלדער
איך רעד	—	מיר רעדן	ווילד	—	ווילדער
איך שנייד	—	מיר שניידן	איך לייך	—	מיר לייך
			איך קלייד	—	מיר קליידן

סוף וואָרט קען אויך זיין אַ ספּק, צי מען זאָל אויס-
לייגן דעם קלאַנג ט מיט אַ טעס אָדער מיט אַ דאָלעד.
דאָרף מען אויך אין דעם פּאַל איבעראַנדערשן דאָס וואָרט
אַזוי, אַז דער ספּקדיקער קלאַנג זאָל זיך הערן דיטלעך.
אויב דאָרט, וווּ ס'איז דיטלעך, הערט זיך דער קלאַנג ה,
איז אַ סימן, אַז וווּ ס'איז דער ספּק דאָרף מען אויך
שרײַבן אַ דאָלעד.

אַרבעט. 104. שרײַב איבער און דערקלער, פאַרוואָס איז אין די ווינטערדיקע ווערטער אָנגעשריבן טעם אָדער דאָלער:

רָאָד —	ווייל רעדל	פעלד —	ווייל פעלדער
באַך —		העכט —	
שמיד —		צארט —	
ווינט —		הארט —	
ערד —		באַרד —	
בלוט —		האַנט —	
העלד —		ראַנד —	

105. שרײַב אויס פון די ווינטערדיקע זאַצן פריער די ווערטער, ווו דער ספּקריקער קלאַנג איז אויסגעלייגט מיט אַ טעם, און נאָכדעם די ווערטער, ווו דער ספּקריקער קלאַנג איז אויסגעלייגט מיט אַ דאָלער:

דער רייטער רייט איבערן פעלד. פון יענער זײַט וואָלד ציט זיך אַ וועג. עס בלאָזט אַ לינד ווינטעלע. מיין ברודער הייסט דוויד. אונדזערע פריינט פון אַמעריקע זײַנען געקומען צו פאַרן: אַ פעטער, אַ מומע און אַ שוועסער. טערקינד. קומט דער ליבער זומער, שפילן מיר אין זאַמד. נאָכן שניט בלייבט דאָס פעלד פומט און וויסט. דער שמיד וועט צושלאָגן דעם פערד צוויי פאַטקעוועס.

106. דערקלער, פאַרוואָס שטייט אין די אויסגעשריבןע

בענע ווערטער פון דער אַרבעט 105 אַ טעם אָדער

אַ דאָלער לויטן בנישפיל:

פעלד — ווייל פעלדער

זײַט — ווייל זײַטל

לינד — ווייל לינדער.

ארבעט. 107. שרטיב איבער צו זיך אין העפט די ווערטער:
דו מרעמסמ, דו מראכמסמ, דו שימסמ.

אין די זאלע ווערטער הערט זיך דער קלאנג צ, און שרטיבן
שרטיבט זיך פונדעסטוועגן טעם סאמעך. פארוואס?
דו מרעמסמ — ווייל מיר מרעמן
דו מראכמסמ — ווייל מיר מראכמן
דו שימסמ — ווייל מיר
דו בימסמ — ווייל מיר
דו בראמסמ — ווייל מיר
דו גרימסמ — ווייל מיר

103. שרטיב איבער און אנדערש איבער לויטן בנישפיל:

מיר הימן — דו הימסמ
מיר רימן — דו
מיר האלמן — דו
מיר מרעמן — דו
מיר בעמן — דו
מיר וועמן זיך — דו
מיר קנעמן — דו
מיר באליימן — דו

109. שרטיב צריין צו זיך אין העפט און דערקלער,
פארוואס איז אין די שיטער נעדרוקטע ווערטער
אנגעשריבן א טעם, לויט די בנישפילן:

ער גייט רעכטס — ווייל א רעכטער
ער טומ מיר שלעכטס — ווייל א שלעכטער
אל דאָס גוטס — ווייל
זיין פֿנים איז אַרויטס — ווייל
דעס העכטס קאָפּ — ווייל
דער בלוטסטראָפּן — ווייל
מיין פּרײַנדס הויז — ווייל
דעס יאָטס קונצן — ווייל
גאָטס וועלט — ווייל
ער איז דער עלטסטער — ווייל
דעס הונטס בילדערע — ווייל

56

ד.ס.

אַרבעט. 110. שרײַב איבער צו זיך אין העפט די ווערטער:

דו שניידסט, דו רעדסט, דו באַדסט.

אין די אַלע ווערטער הערט זיך דער קלאַנג צ, און שרײַבן
שרײַבט זיך פּונדעסטוועגן דאָלער סאַמעך. פאַרוואָס?

דו שניידסט — ווייל מיר שניידן

דו רעדסט — ווייל מיר ריידן

דו באַדסט — ווייל מיר

דו ליידסט — ווייל מיר

דו לאַדסט — ווייל מיר

דו בינדסט — ווייל מיר

111. שרײַב איבער און אַנדערש איבער לויטן בנישפּיל:

מיר ווענדן — דו ווענדסט

מיר זיך — דו

מיר קליידן — דו

מיר באַשיידן — דו

מיר שמידן — דו

מיר בלענדן — דו

מיר שינדן — דו

מיר גרינדן — דו

112. שרײַב אַרײַן צו זיך אין העפט און דערקלער,

פאַרוואָס איז אין די אונטערגעשטרעכענע ווערטער

אַנגעשריבן אַ דאַלער, לויטן בנישפּיל:

דעם שמידס מעכטער — ווייל שמיד

דוויידס פירעלע — ווייל דוויידל

דעם העלדס גבורה — ווייל

מיין פריינדס געטריישאַפּט — ווייל

57

ד ט

אַרבעט. 113. שרײַב איבער צו זיך אין העפט די ווערטער:

ער שנודט, ער רעדט, ער באַדט.

אין די זאלע ווערמער הערט זיך דער קלאנג ט, און שרענבן
שרענבט זיך פונדעסמוועגן דא לעד טעס. פארוואס?

ער שנעדט — זונל מיר שנעדן

ער רעדט — זונל מיר היידן

ער באַדט — זונל מיר

ער ליידט — זונל מיר

ער לאַדט — זונל מיר

ער בינדט — זונל מיר

114. שרעב איבער און דערענדיק לויטן בנישפיל

מיר ווענדן — ער ווענדט

מיר זידן — ער

מיר קליידן — ער

מיר באַשיידן — ער

מיר שמידן — ער

מיר בלענדן — ער

מיר שינדן — ער

מיר גרינדן — ער

58

י.ק.

אַרבעט. 115. שרעב אַרעין אין העפט די ווערטער:

ליכטיק, ציכטיק, פרעכטיק, וויכטיק, שמויביק,

זוניק, לעבעדיק, לוסטיק, זודיק, וויניק, וויניק.

116. שרניב איבער אין העפט די ווערטער פון דער
ארבעט 115 און דערענדיק לויט די בנשפילן:

ליכטיק — א ליכטיקער

ציכטיק — א ציכטיקער

117. דערמאן זיך אין פארשרניב אין העפט נאך פינף
ווערטער, וואָס ענדיקן זיך אייף - י.ק.

118. זוך אויס אין דיין לייענבוך און שרניב איבער צו
זיך אין העפט נאך צען ווערטער, וואָס ענדיקן זיך
אויף - י.ק.

119. שרניב אַרײַן צו זיך אין העפט די ווערטער:

נעכטיקן, מעכטיקן זיך, באַרעכטיקן, פאַראייביקן,
באַוויליקן, אויסליידיקן, פאַרברודיקן.

120. זוך אויס אין דיין לייענבוך און שרניב איבער צו
זיך אין העפט נאך פינף ווערטער, וואָס ענדיקן זיך
אויף - י.ק.

121. שרניב איבער אין העפט און פאַרגעדענק:

צוואַנציק, דרייסיק, פערציק, פופציק, זעכציק, זיבע-
ציק, אַכציק, ניינציק.

צענדליק, האָניק, ווייטיק, שלימעזאלניק, קאַלבוניניק,
האַרעפאַשניק.

122. שרניב איבער אין העפט די ווערטער און פאַרגע-
דענק, ווי אַזוי מען ליינט זיי אויס:

זונטאָג, מאַנטאָג, דינסטאָג, דאַנערשטאָג, פרייטאָג,

מיטאָג.

אין די ווערטער זונטאָג, מאַנטאָג, דינסטאָג, דאַנערש-
טאָג, פרייטאָג, מיטאָג הערט זיך צום סוף י.ק. נאָר עס
שרניבט זיך אַלעף גימל.

ק - ג.

לייען איבער די ווערטער אין הער זיך אטן, זוי אזוי דו
דערסט זיי ארויס:

וויגשטול, טאָגסדר, וואָגשאַל, צונגפעלער, לונגעפּע-
לער, זינגפויגל, יונגפרוי.

פאר מיטהילכער טרעפט טיילמאַל, אז עס הערט זיך
דער קלאַנג ק, און שרייבן שרייבט מען פונדעסטוועגן
אַ גימל. כדי צו וויסן, צי מען זאָל אויסלייגן דעם ספּקדיקן
קלאַנג מיט אַ גימל אָדער מיט אַ קוף, דאַרף מען איבעראַנ-
דערשן דאָס וואָרט אזוי, אז דער ספּקדיקער קלאַנג זאָל זיך
הערן אינגאַנצן דייטלעך. אויב דאַרט, וווּ ס'איז דייטלעך,
הערט זיך דער קלאַנג ג, איז אַ סימן, אז וווּ ס'איז דער
ספּק דאַרף מען אויך שרייבן גימל.

ארבעט. 123. שרייב אַרײַן צו זיך אין העפט די וויטערדיקע
ווערטער און דערקלער, פאַרוואָס איז אָנגעשריבן
גימל, לויט די ביישפּילן:

וויגשטול	—	וויגן	יונגפרוי	—	וויגל
טאָגסדר	—	טעגלעך	ברעגשטאַם	—	וויגל
צונגפעלער	—		שפּרינגפּעדער	—	וויגל
לונגעפּלער	—		פּרעגצייכן	—	וויגל
זינגפויגל	—		טאָגטעגלעך	—	וויגל
			ענגשאַפט	—	וויגל

124. באַמערק, ווי אַזוי עס זינען אויסגעלייגט די ווינטער-
דיקע ווערטער, און שרייב זיי אַרײַן צו זיך אין העפט:
גרינגקײַט, שמרענגקײַט, ענגקײַט, לאַנגקײַט, זייגקײַנד.
אין די אַלע ווערטער איז אָנגעשריבן נימל קוף, כאָטש עס
הערט זיך דער קלאַנג ק. פאַרוואָס?

גרינגקײַט — ווייל גרינגער

שמרענגקײַט — ווייל שמרענגער

ענגקײַט — ווייל ענגער

זייגקײַנד — ווייל זייגן

125. שרייב איבער צו זיך אין העפט די ווינטערדיקע
ווערטער און דערקלער לויט די בנישפילן:

ער טראָגט — ווייל מיר טראָגן

ער זינגט — ווייל מיר זינגען

ער קלאָגט — ווייל

דו בייגסט — ווייל

זי קלינגט — ווייל

דו שווינגסט — ווייל

ער לייגט — ווייל

ער לייגט — ווייל

126. שרייב איבער צו זיך אין העפט און דערענדיק
לויטן בנישפילן:

מיר פרעגן — איר פרעגט

מיר זאָגן — ער

מיר ברענגען — ער

זיי זייגן — ער

מיר וועגן — ער
 זיי וויגן — ער
 מיר נאָגן — זיי
 זיי ליגן — איר

באַמערק דעם אונטערשייד :

ווי גענעכטיקט, ווי געמאַגט — ווייל מאָגן.

די אַרבעט איז אַרויס ווי געמאַקט — ווייל מאַקן.

די תבואה וואַקסט אויף די פעלדער — ווייל וואַקסן.

דו וואַגסט צו טאָן אַזאַ זאַך! — ווייל וואַגן.

ער זינקט איין אין בלאַטע — ווייל זינקען.

ער זינגט אַ ליד — ווייל זינגען.

60 •

ק - ג.

127. שרטיב איבער און שטרנד אונטער דעם אות ג י מ ל :

זעג	—	זעגן	קלאַג	—	קלאַגן
לעמבערג	—	לעמבערגער	טעגלעך	—	טאָג
געיעג	—	יעגער	וועגן	—	וועג
וויסציג	—	ציגענער	ברעגן	—	ברעג
איך שוויג	—	מיר שוויגן.	מיר מעגן	—	איך מעג

איך דערוועג זיך — מיר דערוועגן זיך.

סוף וואָרט קען אויך זיין אַ סָפּק, צי מען זאָל אויס=
 לייגן דעם קלאַנג ק מיט אַ קוף אָדער מיט אַ גימל. דאָרף
 מען אויך אין דעם פּאַל איבעראַנדערשן דאָס וואָרט אַזוי,
 אַז דער סָפּקדיקער קלאַנג זאָל זיך הערן דייטלעך. אויב
 דאָרט, וווּ ס'איז דייטלעך, הערט זיך דער קלאַנג ג, איז אַ סימן,
 אַז וווּ ס'איז דער סָפּק דאָרף מען אויך שרייבן גימל.

אַרבעט. 128. שרייב איבער און דערקלער, פאַרוואָס איז אין די
 ווייטערדיקע ווערטער אָנגעשריבן קוף אָדער גימל:

שטייג — ווייל שטייגל	ציג — ווייל ציגן
קלוג — ווייל קלוגע	פויק — ווייל פויקל
שמעג —	באַרג —
שמעקשיך —	גרינג —
באָק —	פלינק —
בריק —	געזאָנג —
רינג —	

129. שרייב אויס פון די ווייטערדיקע זאַצן פריער די
 ווערטער, וווּ דער סָפּקדיקער קלאַנג איז אויס=
 געליינט מיט אַ קוף, און נאָכדעם די ווערטער,
 וווּ דער סָפּקדיקער קלאַנג איז אויסגעליינט מיט
 אַ גימל:

דער ברעג ים אין באַדעקט מיט זאָמל. ער משע=
 פעט ניט קיין פליג אויף דער וואַנט. ער איז אַ יונג מיט
 ביינער. וואָס אויף דער לונג, דאָס אויף דער צונג. ער
 האָט געבעטן אַ טרונק. ער גיט אַרום שלינג און שלאַנג.
 מען מעג שוין גיין אַהיים. דערלאַנג מיר דעם קרוג. זאָל
 זיין גענוג.

130. דערקלער, פארוואַס שטייט אין די אויסגעשריבענע
ווערטער פון דער אַרבעט 129 אַ קוף אָדער אַ נימל,
לויט די ביישפּילן:

ברעג — ווייל ברעגן

פליג — ווייל פליגן

131. שרייב איבער אין העפט און דערענדיק לויט די
ביישפּילן:

אכטן	—	אכטונג
------	---	--------

באַשרײַבן	—	באַשרײַבונג
-----------	---	-------------

באַגריסן	—	באַפּוצן
----------	---	----------

קליידן	—	פאַרבינדן
--------	---	-----------

רעכענען	—	וויינען
---------	---	---------

פאַרשפּרייטן	—	שטרעבן
--------------	---	--------

132. שרייב איבער אין העפט און דערענדיק לויט די
ביישפּילן:

גאָלד	—	גאָלדוואַרג
-------	---	-------------

זילבער	—	אַלט
--------	---	------

גלאַז	—	יונג
-------	---	------

פאַמערק דעם אונטערשייד:

ער גייט אין וועג — ווייל וועגן.

וועק אים אויף — ווייל וועקן.

ער גייט אויסגעפּוצט ווי אַ מאַק — ווייל מאַקן.

עס איז אַריבער דער מאַק — ווייל מעגלעך.

דער פּויער פירט זעק מיט מעל — ווייל זעקלעך.

דער פּויער האַט אַ זעג — ווייל זעגן.

61

פ - וו .

די ווערטער: דו פֿרוּווסט, ער פֿרוּוומט, איר פֿרוּוומט, גע-
פֿרוּוומט שרעכט מען מיט צוויי וואָוון, כאָטש הערן הערט זיך
דאָ דער קלאַנג פֿ. פֿאַרוואָס?

ווייל: מיר פֿרוּוון.

דאָס וואָרט בריווקאַסטן שרעכט מען אויך מיט צוויי וואָוון,
כאָטש הערן הערט זיך דער קלאַנג פֿ. פֿאַרוואָס?

ווייל: בריוול.

62 •

פ - וו .

פֿאַרנעדענק, אז די ווערטער בריוו, פֿרוּוו, ראָוו שרעכט
מען מיט צוויי וואָוון, כאָטש הערן הערט זיך דאָ דער קלאַנג פֿ.
פֿאַרוואָס?

בריוו - ווייל בריוול

פֿרוּוו - ווייל פֿרוּוון

ראָוו - ווייל ראָוון.

133. פֿאַרשריב אין העפט די פֿראַגע און ענטפֿער אָפּ

(ניט מיט ציפֿער, נאָר מיט אותיות):

וויפיל איז דרײַ מאָל פינף?

וויפיל איז צוויי מאָל צוועלף?

וויפיל איז דרײַ מאָל עלף?

פֿאַרנעדענק: פינף, צוועלף, עלף.

134. שרײַב איבער אין העפּט:
 דער אויוון איז הייס. דער רעגן פּאַלט פון אייבן.
 פּאַרגעדענק: אויוון. אויבן.
135. טראַכט צו נאָך דרײַ זאַצן, וווּ מען שרײַבט אויוון,
 און דרײַ זאַצן, וווּ מען שרײַבט אויבן.

63

ס - ז.

לייען איבער די ווערטער און הער זיך אײַן, ווי אַזוי דו
 רעדסט זיי אַרויס:
 נאַזמיכל. גלאָזקעסטל. ווייזפּינגער. קעזקוכן. אײַז=
 קאַסטן.

פאַר מיטהילכער טרעפט טיילמאַל, אַז עס הערט זיך
 דער קלאַנג ס, און שרײַבן שרײַבט מען פּונדעסטוועגן דעם
 אות זײַען. כדי צו וויסן, צי מען זאָל אויסלייגן דעם ספּק=
 דיקן קלאַנג מיט אַ זײַען אָדער אַ סאַמעך, דאַרף מען איבער=
 אַנדערשן דאָס וואָרט אַזוי, אַז דער ספּקדיקער קלאַנג זאָל
 זיך הערן אינגאַנצן דיטלעך. אויב דאָרט, וווּ ס'איז דיט=
 לעך, הערט זיך דער קלאַנג ז, איז אַ סימן, אַז וווּ ס'איז
 דער ספּק דאַרף מען אויך שרײַבן זײַען.

אַרבעט. 136. שרײַב איבער צו זיך אין העפּט די וויטערדיקע
 ווערטער און דערקלער, פאַרוואָס איז אָנגעשריבן
 אַ זײַען, לויט די פּינשפּילן:

נאַזמיכל	—	ווייל	נעזל
הויזפּרינד	—	ווייל	היזער
גלאָזקעסטל	—	ווייל	
שפּיזטרעגער	—	ווייל	
קעזקוכן	—	ווייל	
אײַזקאַסטן	—	ווייל	
אויסלייזגעלט	—	ווייל	
ריזקאַשע	—	ווייל	

137. שרײַב איבער צו זיך אין העפט: איינציקווייז, פּאַר-
ווייז, טיילווייז, שורותווייז, משוגענערױיז, מַחנות=
ווייז, הויפּנווייז, עמערױיז, יונגלווייז.

פאַרגעדענק, אַז אין פּאַרווייז, טיילווייז, עמערױיז
שרײַבט מען צום סוף אַ זײַען.

138. טראַכט צו אַ זאַץ צו יעדן װאָרט, װאָס איז געגעבן
אין דער אַרבעט 137.

139. שרײַב איבער צו זיך אין העפט די װערטער און
דערקלער לויט די בײַשפּילן:

ער װײַזט — װײַל מיר װײַזן

דו לײַזט — װײַל מיר לײַזן

ער גרײַזט — װײַל

דו בלאָזט — װײַל

ער לאָזט — װײַל

140. שרײַב איבער צו זיך אין העפט און דערענדיק
לויטן בײַשפּיל:

מיר מוזן — איר מוזט | מיר ברױזן — עס ברױזט

מיר הױזן — איר | מיר רײַזן — זי

מיר באַגלאָזן — ער | מיר קרײַזן אַרום — איר

באַמערק דעם אונטערשייד:

ער װײַסט די װאַנט — װײַל װײַסן

ער װײַזט דעם װעג — װײַל װײַזן

ער רײַזט איבער לענדער — װײַל רײַזן

ער רײַסט פּאַפּיר — װײַל רײַסן

ס — ז.

ארבעט. 141. שרײַב איבער די ווערטערדיקע ווערטער און באַ-
 מערק, וווּ דו שרײַבסט אַ זײַען, כאַטש דו רעדסט
 אַרויס דעם קלאַנג ס :

האַז — האָזן	גרײַז — גרײַזן
הויז — הײַזער	מויז — מײַזל
ברויז — ברײַזער	נאַז — נעזל
קלויז — קלײַזן	גלאַז — גלעזל
בלײַז — בלײַזן	לאַז — לאָזן

סוף וואָרט קען אויך זײַן אַ סָפּק, צי מען זאָל אויס-
 לייגן דעם קלאַנג ס מיט אַ סאַמעך אָדער אַ זײַען. דאַרף
 מען אויך אין דעם פאַל איבעראַנדערשן דאָס וואָרט אַזוי,
 אַז דער סָפּקדיקער קלאַנג זאָל זיך הערן דײַטלעך. אויב
 דאַרט, וווּ ס'איז דײַטלעך, הערט זיך דער קלאַנג ז, איז
 אַ סימן, אַז וווּ ס'איז דער סָפּק דאַרף מען אויך שרײַבן
 זײַען.

ארבעט. 142. שרײַב איבער און דערקלער, פאַרוואָס איז אין די וויי-
 טערדיקע ווערטער אָננעשריבן סאַמעך אָדער זײַען :

גלאַז — ווייל גלעזער	רים —
היים — ווייל הייסער	קעז —
האַז —	גערום —
גראַז —	שאַם —
נאַז —	מויז —
ריז —	נום —

143. טראכט צו א זאץ צו יעדן וואָרט, וואָס איז פאַראַן
אין דער אַרבעט 142.

65

לייען איבער די ווינטערדיקע זאַצן און קוק זיך אַיין, ווי
אַזוי זיי זינען אָנגעשריבן:

קינדערלעך, זייט פריילעך! די מאמע האָט דרײַ
ײַנגעלעך, דרײַ ײַנגעלעך געהאַט מיט ווייכע רױטע
בעקעלעך ווי צאַרטער סאַמעט גלאַט. און די גױס
און די יידן לעבן גליקלעך און צופרידן. מענדעלעך
פערדל איז בלינדלעך אויף אײן אויג.

קוק זיך אַיין, ווי אַזוי עס זינען אָנגעשריבן די ווערטער:

פריילעך	קינדערלעך
גליקלעך	ײַנגעלעך
בלינדלעך	בעקעלעך

די ענדונג לעך ווערט אַלעמאַל אויסגעלייגט לאַמעד
אַינען לאַנגע-כאַף.

אַרבעט. 144. שרײַב איבער צו זיך אין העפט די ווינטערדיקע
זאַצן:

אונטער די גרינינקע ביימעלעך שפילן זיך משהלעך,
שלמהלעך. ס'איז געוואָקסן אַ קליינע מאַרגאַריטקע מיט
זילבערנע בלעטלעך. איך וועל אײַך דערציילן אַ מעשה

מיט פינף אַרבעסדעך, די מאַמע האָט אַהיימגעבראַכט
צוויי ניסעלעך און מיך; צוויי ניסלעך פאַר די ברידער-
לעך און פיר צוויי נייע שיד.

145. שרטיב איבער צו זיך אין העפט און דערענדיק לויט
די בנישפילן:

שיסעלעך	—	שיסעלע	—	שמיבלעך	—	שמיבל
	—	היזעלע	—		—	שיכל
	—	לידעלע	—		—	ווענטל
	—	מיידעלע	—		—	ביכל
	—	ווינטעלע	—		—	הענטל

146. טראַכט צו אַ זאַץ צו יעדן וואָרט פון דער אַרבעט
.145

147. שרטיב איבער צו זיך אין העפט און דערענדיק לויט
די בנישפילן:

פונקט	—	פונקטלעך	—	שוואַרץלעך	—	שוואַרץ
	—	גליק	—		—	זיס
	—	ענד	—		—	ביטער
	—	היים	—		—	זויער
					—	האַרט

148. טראַכט צו אַ זאַץ צו יעדן וואָרט פון דער אַרבעט
.147

ז י ך .

בערל: שלאָג זיך ניט!

חיים: וואָס צרמט עם דיך, צו איך שלאָג זיך?

בערל: מאמע! חיים שלאָגט זיך!

נעפּין דאָס באַטאַנטע וואָרט אין דער ערשטער שורה. צי
איז אין דער שורה אויך דאָס וואָרט זיך באַטאַנט?

צי איז אין דער צווייטער שורה באַטאַנט דאָס וואָרט זיך?
באַמערק, ווי אַזוי ווערט דאָס וואָרט זיך אַרויסגעערעדט ווען
עס איז יאָ באַטאַנט און ווי אַזוי ווען עס איז ניט באַטאַנט. ניב
אַכט אויף דעם אונטערשייד.

הער זיך אײַן, וואָס עס איז געוואָרן מיט דעם וואָרט זיך
אין דער דריטער שורה, ווען פאַר אים קומט דער קלאַנג ט.

דאָס וואָרט זיך דאַרף אַרויסגעערעדט ווערן פאַרשיידן
לויט דעם ווי דאָס וואָרט שטייט אין זאַץ: צי איז עס
באַטאַנט אָדער ניט, צי שטייט פאַר אים דער קלאַנג ט
אָדער ניט.
אויסלייגן אָבער דאַרף מען דאָס וואָרט שטענדיק
אויף אײַן אופן: זייען יוד לאַנגע-כאַף

ארבעט. 149. לייטן איבער די ווינטערדיקע זאַצן און שרײַב איבער
צי זיך אין העפט:

פריער די זאַצן, וווּ זיך איז באַטאַנט;

דערנאָך די זאַצן, וווּ זיך איז ניט באַטאַנט און ניסט זיך
צונויף מיט אַ פריערדיקן ט

צום סוף יענע זאַצן, וווּ זיך איז ניט באַטאַנט און ניסט זיך
ניט צונויף מיט אַ פריערדיקן ט.

א מענטש, וואָס טראַכט נאָר וועגן זיך, רופט מען
עגאָיזם. האָט עס זיך אַ ביסל געמאַן אין שמעטל! גייסט
זיך זומער באַדן, טרינקסטו זיך אין טײַך; גייסט זיך ווייניג-
טער גליטשן, טוסטו פאַלן גלייך. ווי אַזוי עס מאַכט זיך,
איז רעכט. מיר דוכט זיך, אַז דער טאַטע איז שוין געקומען
אַהיים. וועסט גיין שפּאַצירן? עס ווענדט זיך, ווי אַזוי ס'וועט
זיין דער וועטער. וואָס האָסטו זיך אַזוי אויסגעפּוצט? וואָס
זיך, ערד, און וואָס זיך, הימל; וואָס זיך, פעלדער, און
זיט ריין!

150. קלער צו פינף זאַצן, ווי זיך איז ניט באַטאַנט אין
ניסט זיך צונויף מיט אַ פּריערדיקן ט.

67

אויף.

אַ פּייערל ברענט אויף דעם פּריפעטשיק.
די זון גייט אויף אין מיוזח-זײַט.

באַמערק, ווי אַזוי ווערט אַרויסגערעדט דאָס וואָרט אויף
אין דעם ערשטן זאַץ און ווי אַזוי אין דעם צווייטן. ניב אַכט אויף
דעם אונטערשייד
צי איז פאַראַן אַן אונטערשייד אין אויסלייגן?

דאָס וואָרט אויף דאַרף אַרויסגערעדט ווערן פאַר-
שיידן לויט דעם ווי עס שטייט אין זאַץ.
אויסלייגן אָבער דאַרף מען דאָס וואָרט שטענדיק
אויף איין אופן: אַלעף וואָו יוד לאַנגע-פיי.

ארבעט. 151. שרטיב איבער צו זיך אין העפט די וויטערדיקע זאצן:

אויף דעם הויכן בארג, אויף דעם גרינעס גראָן שטייען אַ פּאַר דײַטשן מיט די לאַנגע בײַטשן. איך האָב פאַרשפּעטיקט אויף דער לעקציע. הייב אויף דאָס ביכל. איך שטיי אויף זיבן אַ זייגער. אויף פּסח גייט מען מיר אויף אַ נייעם פּגד. עטל זיצט אויפן שטול. ער גייט אויף און אָפּ. ער איז שוין אויף פון זעקס אינדערפרי.

152. שרטיב איבער די ווערטער:

אויפרייסן	אויפשטיין
אויפברעכן	אויפגיין
אויפ כאַפּן זיך	אויפהייבן
אויפנעמען	אויפנייען

153. טראַכט צו אַ זאָץ צו יעדן וואָרט פון דער אַרבעט .152

154. שרטיב איבער צו זיך אין העפט:

אויף דער באַנק	אויף דעם טיש
אויף דער גאַס	אויף דער ערד
אויפן קאַפּ	אויפן הימל
אויף דער פּור	אויף דער לְבָנָה

155. טראַכט צו אַ זאָץ צו יעדער שורה פון דער אַרבעט .154

א ר ו י ף .

מאַטל קריכט אַרויף אויפן באַרג.

באַמערק, ווי אַזוי עס איז אויסגעלייגט דאָס וואָרט אַר ו י ף .

דאָס וואָרט אַר ו י ף דאַרף מען שטענדיק אויסלייגן:
אַלעף רייש וואָוו יוד לאַנגע-פיי.

אַרבעט. 156. שרטיב איבער צו זיך אין העפט די וויטערדיקע זאַצן:
יאַנקל גייט אַרויף אויפן בוידעם. מאַטל שטעלט
אַרויף דאָס בוך אויף דער פּאַליצע. דער וואָגן פאַרט
אַרויף און אַראָפּ. דער פּויער וואַרפט אַרויף דאָס האַלץ
אויף דער פּור.

157. שרטיב איבער די ווערטער:

אַרויפשטעלן	אַרויפלייגן
אַרויפשאַרן	אַרויפציען
אַרויפרופן	אַרויפקריכן
אַרויפשיטן	אַרויפטראַגן

158. טראַכט צו אַזאַץ צו יעדן וואָרט פון דער אַרבעט
.157

פּוּנאַנדער.

דער גאַנצער קלאַס האָט זיך פּונאַנדערגעלאַכט.

באַמערק, ווי אַזוי עס איז אַנגעשריבן פּונאַנדער.

אין וואָרט פּונאַנדער שרײַבט מען אַלעמאָל אַ וואָוו
נאָכן פּײַ.

אַרבעט. 159. שרײַב איבער צו זיך אין העפט די וויטערדיקע
זאַצן:

פּונאַנדערנעמען אַ זייגער איז נישט פּון די גרינגע זאַכן.
דער בריוונטרעגער טראָגט פּונאַנדער די בריוו. איך האָב
זיך פּונאַנדערגעפרעגט בײַ די פּויערים, אין וואָסער ריכט-
טונג איך זאָל גיין צו דער שטאָט צו.

160. שרײַב איבער די ווערטער:

פּונאַנדערוואָרפּן	פּונאַנדערטרײַבן
פּונאַנדערמיילן	פּונאַנדערשיטן
פּונאַנדערוויינען זיך	פּונאַנדערוויקלען

161. טראַכט צו אַ זאַץ צו יעדן וואָרט פּון דער אַרבעט
160.

70

צונויף, צוזאַמען.

דער לערער האָט צונויפגענומען די העפטן.
דער לערער האָט צוזאַמענגענומען די העפטן.
באַמערק, ווי אַזוי עס איז אָנגעשריבן צונויף, צוזאַמען.

אין די ווערטער צונויף, צוזאַמען שרײַבט מען
אַלעמאָל אַ וואָוו נאָכן צאָדיק.

ארבעט. 162. שרײַב איבער אין העפט די ווינטערדיקע זאַצן:
 פונאַנדערנעמען אַ זייגער אין שווער, אָבער צונויפֿ-
 שטעלן אין נאָך שווערער. הינט האָט מען צונויפֿגערוּפֿן
 אַלע שילער פֿון ערשטן, צווייטן און דריטן קלאַס; מען
 דאַרף זיך צוזאַמענרירן וועגן דער אַרבעט אין קלוב.
 בערל לייגט צונויף די ביכער און גייט אַוועק אַהיים.

163. שרײַב איבער די ווערטער:

צונויפֿנייען	צוזאַמענמישן
צונויפֿמאַרן	צוזאַמענשטעלן
צונויפֿדריען	צוזאַמענקומען

164. טראַכט צו אַ זאַץ צו יעדן וואָרט פֿון דער אַרבעט

163.

71

צו, צע.

לייען איבער די ווינטערדיקע זאַצן:
 די געסט וועלן באַלד צופֿאַרן צו אונדזער שמוּב.
 אַט זינען זיי שוין צוגעפֿאַרן.
 מאַרגן וועלן זיך די געסט ווידער צעפֿאַרן.

נעם די ווערטער:

- צופֿאַרן
- צוגעפֿאַרן
- צעפֿאַרן

באמערק, ווו עס שטייט דער אַקצענט אין יעדן פון די דרײַ
ווערטער. באַמערק, ווי אַזוי די ווערטער זײַנען אויסגעלייגט.

ווען מען וויל וויסן, צי מען דאַרף אויסלייגן צו
אָדער צע, איז פאַראַן אַזאַ סימן: אויב אויף דעם טראָף
שטייט דער אַקצענט, לייגט מען אויס מיט אַ וואָר; אויב
אויף דעם טראָף שטייט ניט דער אַקצענט, לייגט מען
אויס מיט אַן אַינען.

אָרבעט. 165. שרײַב איבער צו זיך אין העפּט:

זעט, ווי צעפּאָליעט איר זײַט און צעפּלאַמט. פאַר-
וואָס ביסטו אַזוי צעמראָגן? דאָס מײַדעלע האָט ניט גע-
וואַסט דעם וועג, האָט זי געבעמז אַ פאַרבײַגייער, ער זאָל
זי צופירן אַהיים. הערשעלעס האָר זײַנען אַלעמאָל צעשוּי-
בערט. דו דאַרפסט צומראַכטן דרײַ ווערטער, וואָס הייבן
זיך אָן מיטן קלאַנג ש. דער מאַננעט האָט צוגעצויגן דאָס
שטיקל אײַזן. דער שניי איז צעגאַנגען. דער שילער איז
צוגעגאַנגען צום טאָול.

166. שרײַב איבער צו זיך אין העפּט די ווערטער:

צעברעכן	צוגנבענען
צעדראַפּען	צובינדן
צעבליען זיך	צופאַסן
צעקריגן זיך	צוטוליען זיך

167. טראַכט צו אַ זאַץ צו יעדן וואָרט פֿון דער אַר-
בעט 166.

פאַרגעדענק, אַז דאָס וואָרט צופּרידן לייגט מען
אויס מיט אַ וואָר.

168. שרטיב איבער צו זיך אין העפט די וויטערדיקע זאצן:
און די גוים און די יודן לעבן גליקלעך און צופרידן.
דער לעדער איז צופרידן פון מיין לערנען. ער איז א צו-
פרידענער צוועק אהיים.

169. טראכט צו פינף זאצן, ווו עס באגעגנט זיך דאס
וואָרט צופרידן.

72

ב יי.

לייען איבער די וויטערדיקע זאצן:

איך האָב אָנגעגרייט פאַר דיר אַ מתנה. נאָר איך
האָב זי נישט ביי מיר. ביי אונדז אין שטוב זיינען פאַרען
שלום = עליכמס ווערק.

ווען ביי איז אַ באַזונדער וואָרט, לייגט מען עס
אלעמאַל אויס: ביי צוויי = יודן, אַלץ איינס צי ס'שטייט
אויף דעם וואָרט דער אַקצענט אָדער נישט.

ארבעט. 170. שרטיב איבער צו זיך אין העפט די וויטערדיקע
זאצן:

ביי וואָסער זימל האַלט איר הינט? ער האָט מיר
געוויזן צוויינס, וואָס איך האָב ביי מיר אינדערהיים קיין-
מאַל נישט געזען. מיר האָדעווען אַ פייגעלע ביי אונדז אין
קלאַס. מיין ברודער איז זיך צוויי פיל אָנגעגאָנגען, אַז די
שיך האָבן זיך ביי אים צעריסן.

171. טראכט צו און שרטיב אַרעין אין העפט פינף זאצן.
ווי ס'באגעגנט זיך דאָס וואָרט ביי.

ב יי — ב א.

לייען איבער די וויטערדיקע זאצן:
איך האָב באַקומען אַ פּינע מַתְנָה.
איך קען דיר ניט בייקומען.

באַמערק דעם אונטערשייד אין דער אויסשפּראַך אין אין
אויסלייג פון די צוויי ווערטער:

באַקומען

בייקומען

ווי שטייט דער אַקצענט אין דעם ערשטן וואָרט? ווי אַזוי
איז דאָס וואָרט אָנגעשריבן?

ווי שטייט דער אַקצענט אין דעם צווייטן וואָרט? ווי אַזוי
איז עס אָנגעשריבן?

אויב דער טראַף ביי, באַ איז אַ טייל פון אַן
אַנדער וואָרט, איז דער כלל פון אויסלייגן אַזאַ: אויב
אויף דעם דאָזיקן טראַף שטייט דער אַקצענט, שרייבט מען
ביי צוויי-יוּדן; אויב אויף דעם דאָזיקן טראַף שטייט ניט
דער אַקצענט, שרייבט מען בייז אַלעף.

ערבעט. 172. שרייב איבער צו ויך אין העפט די וויטערדיקע
זאצן:

הינט האָט מײַן מאַמע באַזוכט אונדער שול; זי
איז בייגעווען אויף דער לעקציע ביי אונדו אין קלאַס.
לאה האָט באַשריבן דעם נעכטיקן שפּאַציר. מען האָט
די גאַנצע גאַס באַפּלאַנצט מיט ביימער. וואָס ביסטו
אַזוי באַטריבט? מען דאַרף ריידן נאָר וועגן דעם עיקר,

די בניואכן טעגסטו אויסנלאָזן. די געסט האָבן באַשיינט
די שימחה. שרײַב צוועק אַ בריוו און לייג ביַ אַ פּאַסט-
מאַרקע אויף אַן ענטפּער.

173. שרײַב אַרויס אין איין סלופיקל די ווערטער, וואָס
הייבן זיך אָן מיט באַ, אין אַ צווייטן סלופיקל
די ווערטער, וואָס הייבן זיך אָן מיט ביַ.

174. קלער צו צו איטלעך וואָרט פון די ביידע סלופיקל
לעך אַ נייעם וואָס און שרײַב אַרײַן די זאַצן צו זיך
אין העפט.

א פאר באמערקונגען פאר דעם לערער.

1. אונדזער גראמאטיק איז אויפגעבויט אויף דער אליינ-טעטיקייט פון דעם תלמיד, זי דארף אים צוגעוויינען אליין צו אָבסערווירן די דערשיינונגען פון דער לעבעדיקער שפראך. דאָס הייסט אָבער ניט, אַז דער לערער ווערט דורכדעם פאַרוואַנדלט אין אַ פאַסיוון "פאַרגעבער". פאַרקערט, דער לערער מוז גענוי דורכאַרבעטן אין קלאַס דעם טייל מאַטעריאַל ביי די אויפגאַבעס; לויט דער מדרגה פון קלאַס, איבערהויפט צום אָנהייב, איז אַפילו אַ סברא, אַז דער לערער זאָל אַ טייל פון די אויפגאַבעס אויך דורכמאַכן פריער מינדלעך אין קלאַס איידער ער פאַר-גיט די שריפטלעכע אַרבעט.

2. די כללים זיינען אויסגעטיילט באַזונדער. קיינער וועט ניט זוכן אין זיי קיין שטרענגע וויסנשאַפטלעכקייט, נאָר ווי ווייט מעגלעך האָבן מיר געזען אויסנצולאָזן אַלצדינג, וואָס איז סותר די וויסנשאַפטלעכע באַגריפן. די כללים זיינען באַשטימט פאַר די מער געראַטענע און פעיקע תלמידים; אָבער בשום אופן טאָר מען זיי ניט געבן איינצוהורן אויף אויסווייניק. אויך דעם לערער וועלן די כללים צוניצקומען, ווייל זיי וועלן אים פאַרשפּאַרן די אַרבעט פון אַבסטראַהירן און פאַרמולירן.

3. דאָס בוך איז איינגעטיילט אין דריי קאַפיטלען: זאָן, וואָרט, קלאַנג און אות; דער צווייטער טייל וועט ברענגען די יסודות פון מאַרפּאָלאָגיע. אין יעדן קאַפיטל וויקלט זיך דער מאַטעריאַל פונאַנדער בהדרגה; נאָר אויב דער לערער וועט געפינען פאַר נייטיק, קען ער אין טייל ערטער בייטן דעם סדר.

4. פון צייט צו צייט דאַרפן דורכגעפירט ווערן איבער-חזרונגען. מיר האָבן אויף דעם קיין ספעציעלע פאַראַגראַפן ניט אַרײַנגעשטעלט, כדי ניט צו פאַרגרעסערן — און ממילא צו פאַר-טייערן — דאָס בוך. דער לערער וועט זיך דאָ אליין אַן עצה געבן.

5. מיר האָבן צרינגענומען אין טעקסט מאַטעריאַל, גאַנץ אָדער טיילווייז, פון פאַרשיידענע ווערק. די מחברים פון די דאָזיקע ווערק וועלן אונדז געוויס מוחל זיין, וואָס מיר האָבן זיי ניט פורש-בשמם געווען; דאָס וואָלט געווען צו קאָמפליצירט.

6. אין דעם אויסלייג באַזירן מיר זיך אויף די אָרטאָ-גראַפישע באַשלוסן פון צווייטן שולצוואַמענפאַר; בלויז אין טייל ניטרגעלאַמענטירטע פראַגעס האָבן מיר געשטעלט אויף זיך. אין די העברעזומען האָבן מיר איינגעפירט די פאַרלייכטערונגען, וואָס דער שולצוואַמענפאַר האָט געהאַט באַשלאָסן: אַז דער ו-קלאַנג ווערט אַלעמאַל באַצייכנט דורך אַ יוּד, דער װ-קלאַנג אַלעמאַל דורך צוויי וואָוּן. אויף אַזאַ אופן זיינען צושטאַנדגעקומען שרייבונגען ווי שיפּרה, װוּיד. אינגאַנצן האָבן מיר פאַריידשט די שרייבונג פון די אות-נעמען (§ 29 און ווייטערדיקע), וואָרים אויך אין העברעיש גופא איז דער אויסלייג פון די דאָזיקע ווערטער ניט אַבסאָלוט פעסט. פאַנעטיש האָבן מיר אויך אויסגעלייגט אַזעלכע ווערטער ווי שלימעזאַלניק, קאַלבוניק, וואָס האָבן זיך אין יידיש אינגאַנצן געביטן לויט זייער אויסשפראַך און פּשט.

7. אין דער פראַגע וועגן די דובלעטן ווי קענען / קאַנען, ריידן / רעדן אַזױו האָבן מיר זיך אָפּגעשטעלט אויף די פאַרמען פון ביידע מחברים ריידשפראַך. אָבער דער לערער דאַרף גע-דענקען, אַז דאָס ניצן די אַנדערע פאַרם טאָר בשום-אופן ניט פאַררעכנט ווערן פאַר אַ גרייז און אַז דער תלמיד מעג גאַנץ גלייך שרייבן לויט זיין אויסשפראַך און געשמאַק:

קענען / קאַנען, ריידן / רעדן (אָבער בלויז: דו רעדסט, ער רעדט, איר רעדט, גערעדט און בלויז: די רייד), געבאַרן / געבוירן, געשוואָרן / געשוואירן, פאַרלאָרן / פאַרלוירן, טאָן / טון (און אויך געטאָן / געטון), זיינען / זענען, זייט / זענט.

גלייכבאַרעכטיקט זיינען אויך (הגם דאָס איז שוין ניט שייך צו אויסלייג): ניט / נישט.

8. בנוגע נקודות רעקאָמענדירן מיר דעם לערער שטרענג זיך צו האַלטן ביי דער שיטה, וואָס איז אָנגענומען אין דעם בוך:

א און אַ ווערן אלעמאַל באַצייכנט (דעם אלעף אָן אַנקודה דאַרפן מיר האָבן פאַרן שטומן אלעף); אַמבעסטן איז צו שרײַבן דעם אות מיט דער נקודה צוזאַמען (זע די פאַראַראַפן מיט שרײַבשריפט);

ב ווערט באַצייכנט מיט אַ פתח (שרײַבן, זײַן); יי גייט אָן אַ נקודה (גײן, לײגן);

י ווערט געפּינטלט בלויז נאָך אַ וואָקאַל (רוק, העברעיִש) און נאָך אַ קאָנסאָנאַנטישן יוד (ײנגל);

ו ווערט געפּינטלט בלויז בײַ אַ באַגעגעניש מיט אַן אַנדער ו (טוונג; גענוג צו פּינטלען דאָס ערשטע מאָל) אָדער צוויי וואָוּן (ווי, פרוּו).

קײן חולם ווערט ניט געשטעלט.

אין העברעאישען ווערט געשטעלט די נקודה בלויז אונטערן אַקצענטירטן טראַף; נאָכן דורכגײן דעם § 25 איז שוין פאַר די קינדער דער באַגריף אַקצענט קלאָר. אויב דער לערער געפּינט אײן, אַז ער דאַרף די קינדער לערנען שטעלן נקודות אונטער אַלע קאָנסאָנאַנטן, איז יעדנפאַלס די נקודות, וואָס שטימען מיט דער ייִדישער אויסשפּראַך: חֵן, בֵּרָה, מִשְׁמָעוֹת אַזױוּ; קײן שוואַך דאַרף מען אינגאַנצן ניט שטעלן.

9. אין צוזאַמענהאַנג מיט דורכגײן די אַפּשטעלצייכנס (SS 1—17) דאַרפן דורכגעפירט ווערן וואָס מער געניטונגען פון אינטאַנאַציע. דאָ איז דער פּלאַץ צו פאַרטיפן זיך אַ ביסל אין דעם ענין פון דעם א"ג „אויסדריקלעכן לײענען“.

10. דאָס גרעסטע קאָפּיטל (III) איז פאַרנומען מיט ענינים פון פּאָנעטיק און אויסלייג. אויב אין קלאַס זיצן צו יונגע קינדער, וועט דער לערער זיך שוין אָן עצה געבן, וועלכן טייל מאַטעריאַל ער קען איבערהיפּערן; נאָר אין אַלגעמיין האַלטן מיר, אַז פּאָנעטיק איז אַן אומבאַדינגט בײטיקער טייל פון דער שפּראַכיקער אויס-בילדונג. בײַ לײטן ווערט אַפּילו אויף דער מדרגה אָפּגעגעבן נאָך מער צײט און פּלאַץ אויף פּאָנעטיק; מיר האָבן דאָס דאָ ניט גע-טאָן, כּדי ניט מיטאַמאַל אַריבערצובײגן אין דער ייִדישער שול דעם

שטעקן אויף דער צווייטער זייט. עטלעכע פרינציפיעלע פונקטן דארפן דאָ באַלויכטן ווערן.

11. די באַגריפן קלאַנג און אות מוזן שוין זײַן באַקאַנט די קינדער פון דעם אַלעף-בייז-לימוד; איצט דאַרף דער גרענעץ נאָך מער פאַרטיפט ווערן. פאַר די אותיות האָבן מיר איינגעהיט, טאַקע לשם דער דאָזיקער אָפּגרענעצונג, זייערע טראַדיציאָנעלע ייִדישע נעמען. ווען מען זאָגט: שרייב אָן אַ אַ, קען זיך שאַפן אַן אילוזיע, אַז קלאַנג און אות זײַנען אידענטיש; ווען מען רעדט וועגן אַלעף, בייז, גימל, זײַנען אַראָפּ אַלע ספּקות.

12. די דיפּטאַנגען זײַנען פון איינפאַכקייט וועגן ניט אויס-געטייטשט ווי אַ סומע פון קלאַנגען.

13. רעכענענדיק זיך מיט די דיאַלעקטישע אונטערשיידן ביי די תלמידים, האָבן מיר — צום ערשטן מאַל אין אַ ייִדישן לערנ-בוך — אַרײַנגעפירט באַזונדערע פאַראַגראַפן פאַר דעם u-דיאַלעקט (§§ 34, 35, 36, 44, 52, 54, 60, 62, 64) און פאַר דעם o-דיאַלעקט (§§ 36, 43); די ערשטע זײַנען באַצייכנט מיט אַ שוואַרץ קײַקעלע, די צווייטע מיט אַ שטערנדל. דאַרט, וווּ די קינדער דאַרפן ניט די „געקײַקלטע“ אָדער „געשטערנטע“ פאַראַגראַפן, וועט דער לערער זיי פשוט איבערהיפערן.

14. צו § 34 איז צו באַמערקן, אַז מיר האָבן דעם פּויליש-ייִדישן i-קלאַנג (i, y, i אַאזױ) ניט דיפּערענצירט, ווייל דאָס וואָלט פאַרפירט צו ווייט.

15. אין טייל פאַראַגראַפן (למשל 33) איז געווען אַ ניי-טיקייט פון אַ פּאַנעטישן שריפט. דאַרף דער לערער האָבן אין זינען, אַז אין דעם פאַל באַטייט אַ—o און ו—u. דאָס איז גרינג-גער איידער פאַרקערט אַ—u, ווייל אויך דער u-דיאַלעקט האָט געציילטע ווערטער, וווּ u ווערט אויסגעלייגט מיט וואָו (קונסט, קולטור, ליטעראַטור), אינדערצײט וואָס דער o-דיאַלעקט האָט קיין איין פאַל ניט, וווּ אַ זאָל באַטייטן u.

אין עטלעכע פאַלן איז אין האַלבע לבנות אַרײַנגעפירט דער לאַטיינישער אות אויף צו באַצײכענען דעם קלאַנג.

16. בשום-אופן טאָר מען אונדזער כּוֹננה ניט פּאַרשטיין
אַזוי, אַז מיר ווילן אַרויפצווינגען אויף דעם u-דיאַלעקט די אַ"ג
"ליטווישע" אויסשפּראַך. כל-זמן עס איז ניטאָ קיין אַלגעמיין-גיל-
טיקע אויסשפּראַך (און לעת-עתה זעען מיר נאָך ערשט די ערשטע
טריט צו איר), דאַרפן די קינדער בלייבן ביי זייער
דיאַלעקט. אויסמיידן דאַרף מען נאָר צו בולטע פּראָווינציאַליז-
מען. אַשטייגער אין דעם גבול פון דעם o-דיאַלעקט וועט דעם
לערער אויסקומען צו נאַרמאַליזירן די אויסשפּראַך פון וי (§ 36)
אַדער צו רעגולירן דעם באַנוץ פון s—ש; אין קאַנגרעספּוילן
וועט מען אפשר מוזן דערנענטערן די אויסשפּראַך פון אַזעלכע
ענדונגען ווי -ער צו דער שרײַבונג (אַלזאָ: יעיגער און ניט
יעיגאַ אדג"ל).

17. שטאַרק געוואָרנט מוז דער לערער זיין פאַר דער אַ"ג
"אַרטאָגראַפישער אויסשפּראַך" פון אויף, זיך אַז"וו. אין §§ 67
און 68 איז בפירוש אונטערגעשטרעכט, אַז בלוז די שרײַבונג
איז ביי אויף, אַרויף מיט וואָו יוד; ריידן דאַרף מען af (ol אין
אַנדערע מקומות) ביי דער פּראָפּאַזיציע, uf (of) ביים ווערבאַלן
צוגאַב. דאָס אייגענע ביים וואָרט ביי: aj ווערט גערעדט בלוז
אונטערן אַקצענט (איך האָב דאָס ביל מיר), און ווייטער איז § 72
אויסן בלוז די שרײַבונג. אויך ביי "זיך" דאָס אייגענע. די פּראָגע
וועגן דעם, ווי אַזוי אַרויסצוריידן, איז אין כלל פון § 66 בכיוון
אויסגעמיטן.

18. די קינדער, וואָס וועלן דאָס ניט וויסן, וועט דער
לערער מוזן דערקלערן, אַז דאָס וואָרט ראָוו אין § 62 מיינט:
גראָבן.

אינהאלט:

זייטל

19 — 3	I. זאץ
3 א געדאנק	.1
4 פינטל	.3 — 2
6 פינטל-אינטענאציע	.7 — 4
10 טראם (זאץ-אקצענט)	.12 — 8
14 פרעגצייכן און אויסרופעצייכן	.17 — 13
29 — 20	II. וואָרט
20 ווערטער אין זאץ	.18
21 צונויפגעשטעלטע ווערטער	.19
22 געקירצטע ווערטער	.21 — 20
24 טראַף	.24 — 22
27 וואָרט-אקצענט	.25
28 אַריבערטראַגונג פון איין שורה אין דער נאָכערער	.27 — 26
86 — 30	III. קלאַנג און אות
30 קלאַנגען אין וואָרט	.28
31 דער ייִדישער אַלעף-ביו	.30 — 29
32 ווי אזוי דער קלאַנג ווערט פאַצייכנט אין שרייבן	.32 — 31
34 אַליינהילכערס	.33
35 ו - י	.34 ●
37 ע - י	.35 ●
37 יי - וי	.36 *
39 מיטהילכערס	.39 — 37
42 פאַרשיידענע מינים אַלעף	.42 — 40
45 ענג, ענק	.43 *
46 ע	.44 ●
47 ענג, ענק	.45

זייטל

48	זנג, זנק46
50	זייכע מיטהילכערס48 — 47
52	פן49
54	פ — ב51 — 50
58	פ — ב52 ●
59	ט — ד53
61	ט — ד54 ●
63	טס55
64	דס56
65	דט57
66	יק58
68	ק — ג59
70	ק — ג60 ●
73	פ — וו61
73	פ — וו62 ●
74	ס — ז63
76	ס — ז64 ●
77	לעך65
79	זיך66
80	אויף67
82	ארױף68
82	פונאנדער69
83	צונױף, צוזאמען70
84	צו, צע71
86	ביי72
89	א פאר באמערקונגען פאר דעם לערער	
94	אינהאלט	

הויפט-פארקויף:

„ב י כ ע ר“ ווארשע, נאלעווקי 2^a
„BYCHER“ Warszawa, Nalewki 2-a